

Szabó András

AZ ÁLLAM FELADATA A VÉGREHAJTÁSBAN, AVAGY A „BÖRTÖNBIZNISZ” FELSZÁMOLÁSA

*The role of the state in enforcement –
The end of ‘prison business’*

Tanulmányomban az állam szerepét igyekszem bemutatni a büntetés-végrehajtásban, kiemelt figyelemmel az utóbbi évek egyik legnagyobb port kavart, jelentős társadalmi felháborodást keltő jogintézményére: a kártalanításra. Vizsgálom, hogy a börtönök túlszűfoaltsága milyen egyéb problémákat generált a végrehajtás során, mert feltételezem, hogy az az egyik kiváltó oka a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett, erőszakos cselekményeinek, továbbá ismeretem az állami reakciókat a túltelítettség okozta kihívások kezelésére. Írásom végén megoldási javaslatokat fogalmazok meg, miszerint a társadalomra kisebb veszélyt jelentő cselekmények esetén – véleményem szerint – nem feltétlenül szabadság elvonással járó büntetést szükséges alkalmazni, illetve túlzónak tartom a minimális életter jelenlegi meghatározását, tekintettel arra, hogy az hazánkban számos jogkövető állampolgár részére sem biztosított alanyi jogon.

Kulcsszavak: kártalanítás, börtönbiznisz, túlszűfoaltság, ügyvédi visszaélés, CPT

In my study, I attempt to present the role of the state in the correctional system, with a special focus on one of the most controversial and socially outrageous legal institutions of recent years: compensation. I examine other problems generated by prison overcrowding, as I believe that overcrowding is one of the root causes of inter-prisoner violence. Furthermore I examine the state's response to the challenges of overcrowding. At the end of my study, I will offer proposals for solution: in my opinion, in the case of acts posing a minor threat to society, it should not be necessary to apply a penalty involving prison sentence, and I consider the current definition of the minimum living space to be excessive, given that it is not provided even to many law-abiding citizens as a personal right.

Keywords: compensation, prison business, overcrowding, lawyer misuse, CPT

Bevezetés

Az absztraktban foglaltakon túl kitekintést nyújtok arra, hogy a kormányzati intézkedések végleg megszüntetik-e a börtönök helyhiányát, vagy a jelenlegi ítélkezési gyakorlat felemésztí a létrehozott, illetve különböző intézkedésekkel felszabadított férőhelyeket.

A téma súlyát megfelelően szemlélteti Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnökének 2020. január 9-ei nyilatkozata:

„Elítélt bűnözők az Európai Unió Bíróságának a döntése alapján, magyar ügyvédek összekapaszkodásának az eredményeképpen millió forintokat vesznek le a magyar államtól, az adófizető polgároktól. Ez lehetetlen. Tegnap konzultáltam az igazságügyi miniszter asszonnyal, mondtam, hogy egy fillért se fizessünk, indítsuk újra, mert ez egy lehetetlen állapot. Nem vagyunk hajlandók bűnözőknek fizetni.”¹

Három héttel később a Kossuth Rádió reggeli műsorában a miniszterelnök úr az alábbiakat mondta:

„Harminc éve vagyok a politikában, és 14 éve miniszterelnök, azt gondoltam, nekem már nem tudnak újat mutatni, de ilyet én még nem láttam. Itt van ez a börtön-biznisz. Emberek – akik ügyvédnek mondják magukat – felépítenek egy biznisszt, és 12 ezer pert indítanak a saját hazájuk ellen, egy teljesen mondvacsinált ügyben. Kínzás ürügyén ítéleteket csikarnak ki, a pénzen pedig megosztóznak a bűnözőkkel, a pénz 60 százaléka pedig ezekhez az ügyvédekhez kerül. Én nem tudom, ezek az emberek, hogy kapták a diplomájukat, de a leghatározottabban szeretnék fellépni a börtön-biznisz ellen.”²

Meggyőződésem, hogy – pártszimpátiától, politikai hovatartozástól függetlenül – joggal vagyunk felháborodva a kártalanítás jogcímén kifizetett forint milliárdok láttán.

A kártalanításra okot adó körülmények – Az előírt élettér hiánya

„A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – 2017. január 1-től hatályos – 121. § értelmében a zárkában vagy a lakóhelyiségben (2021. január 1-től: – ideértve a kórtermet is –) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson. Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség

1 Orbán Viktor évindító nemzetközi sajtótájékoztatója – 2020. 01. 09., Karmelita Kolostor, Online: <https://www.youtube.com/watch?v=1XO0OvC2HZo>

2 Orbán Viktor miniszterelnöki interjú – Jó reggelt, Magyarország, 2020. 01. 31., Kossuth Rádió

alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet – függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e – figyelmen kívül kell hagyni. A letartóztatott tekintetében a 186. § szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy személyenként tíz köbméter légtér és négy négyzetméter élettér jusson.”³

A jelenlegi szabályozás kialakításában az Alkotmánybíróság játszott meghatározó szerepet, mivel a 32/2014. (XI. 3.) AB határozat 1. pontjában megállapította: – az akkor hatályos – a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtás szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése: A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre legalább hat köbméter légtér, és lehetőség szerint a férfi elítéltek esetén három négyzetméter, a fiatalokéak, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér jusson. Ez a nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközik, ezért 2015. március 31-ei hatállyal megsemmisítésre került. Az Alkotmánybíróság kimondta: „Az Egyezmény 3. cikkében és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom abszolút jellegéből következő állami – jogalkotói – kötelezettség, hogy a fogvatartottak részére biztosítandó mozgástér minimális mértékét kötelezően alkalmazandó, kógens jelleggel – attól való eltérést kizáró módon – kell a jogszabályban meghatározni.” A fentieket figyelembe véve az előírt minimális élettér egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként hat négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén négy négyzetméter.⁴

A kártalanításra okot adó egyéb körülmények

Ennek a résznek egyik lényeges eleme a higiéniai viszonyok minősége. Ide értendő a tisztálkodás, illemhelyiségre eljutás, mosás, szárítás, a csótányok és poloskák problémája. Ki kell emelni, hogy 2016. december 31. előtt és 2017. január 1. után is a függönnyel elválasztott illemhely nem felel meg az előírásoknak, az ilyen zárkában történő elhelyezés embertelennek minősül. Ez fontos a kártalanításra vonatkozó előterjesztésnél, mivel meg kell jelölni a sérelmezett időszakon belül a leválasztás időpontját is.

Mindenképp meg kell említeni a szellőztetés és a világítás problémáját is. Erre nincsenek jogszabályi normatívák. Az ENSZ deklarálta a fogvatartottakkal való bánásmódra vonatkozó minimumszabályokat.⁵ „A Miniszteri Bizottság Rec (2006) 2. számú ajánlása az (új) Európai Börtönszabályokról szögezi le azt, hogy minden épületben, melynek rendeltetése az, hogy ott fogvatartottak éljenek, illetve dolgozzanak, az ablakoknak kellően nagyoknak kell lenni ahhoz, hogy a fogvatartottak természetes fénynél, rendes körülmények között olvashassanak, dolgozhassanak és a friss levegő beáramolhasson,

3 Czenczer O. (2022) p. 68.

4 Czenczer O. (2022) p. 68-69.

5 Nagy A. (2019) p. 230.

kivéve azt az esetet, ha van megfelelő légkondicionáló rendszer. A mesterséges fénynek pedig meg kell felelnie a vonatkozó műszaki normáknak.”⁶

A bv. intézetnek a világítást és szellőztetést sérelmezhető körülményekre történő hivatkozás esetén adatokat kell szolgáltatnia a zárkaablak méretéről, a nyithatóságáról, természetes fénnel történő ellátottságáról. Mesterséges fényforrással, emelt idejű szabad levegőn tartózkodással, nyitott zárkaajtóval, technikai eszközökkel (ventilátorokkal), több fürdési lehetőséggel korrigálható a fentiek hiánya.⁷

A fogvatartási jogviszonyt érintő bánásmód egy jelentős és objektív eleme a rovarirtás.⁸ A gyakoriságát a 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 4. számú mellékletének 4. és 5. pontja deklarálja, mely szerint félévente kell a kártevők irtásáról gondoskodni, ez a gyakorlatban negyedévente és szükség esetén valósul meg. Amennyiben nem megfelelő rovarirtásra történik hivatkozás, abban az esetben a bv. intézetnek mellékelnie kell azon dokumentumokat, melyekből kiderül, hogy az adott kártevő-mentesítés mi célból került elvégzésre (rendszeresség vagy fogvatartotti panasz alapján). A fogvatartottnak nyilatkoznia kell, hogy tett-e panaszt, amennyiben igen, milyen eredménye volt, valamint jelentkezett-e egészségügyi ellátásra, ha igen, akkor az intézetnek kell csatolni az ellátással kapcsolatos dokumentációkat.

Ha a sérelmezett időszakban kártevő volt a zárkában (függetlenül attól, hogy a kérelmező szenvedett-e sérülést), embertelen elhelyezési körülmény állapítandó meg, kivételt képez, ha a bv. szerv a megfelelő dokumentumokkal bizonyítja, hogy azonnal reagált a problémára, és elvégezte a kötelező rovarmentesítést.

„A meghatározó objektív elemek közé sorolandó még az élelmezés színvonala (az étel minősége, mennyisége, az étkezési körülmények, stb.), a ruházat, ágynemű milyensége, az egészségügyi ellátás színvonala. A fogvatartottak az étkezéssel és az egészségügyi ellátással kapcsolatban is gyakran terjesztenek elő panaszt, bár ezek nagy része megalapozatlan.”⁹ Ugyanakkor előfordult, amikor a fogvatartottat nem szállították ki időben szakorvosi vizsgálatra, ilyen esetben megállapítható az embertelen bánásmód.

Számtalanszor felmerülhet, hogy megalázó lehet egy körülmény, amire nincs irányadó szabályozás. Ha a zárkában nincs asztal és emiatt a fogvatartottak az ágy szélén ülve a térdükre helyezett tányérból esznek, megszegyenítő körülménynek, bánásmódnak fog minősülni, annak ellenére, hogy nincs jogszabály, ami ezt konkrétan szabályozná. Ilyen például a Hagyó-ügy, ahol az elítélt azt kifogásolta, hogy figyelmen kívül hagyták

6 Nagy A. (2019) p. 230.

7 Nagy A. (2019) p. 230.

8 Nagy A. (2019) p. 230.

9 Nagy A. (2019) p. 231.

a gluténérzékenységét. A fogvatartási ideje alatt egyéb problémák is felmerültek, úgy, mint betegségek, hirtelen fogyás, asztma stb. Az egészségügyi problémák miatt a bíróság megállapította, hogy „a 3. cikk azt a kötelezettséget rója az államra, hogy biztosítsa a szabadságtól megfosztott személyek fizikai jólétét”^{10, 11}

Ha egy súlyosan beteg személyt letartóztatásba helyeznek, és azt fenn is tartják, akkor különös gondosságot kell tanúsítaniuk annak biztosítása terén, hogy a fogvatartási körülmények megfeleljenek a speciális igényeknek. Vannak olyan körülmények, melyek külön-külön nem feltétlenül, de a kártalanítás megállapítása során a törvényben felsoroltakkal együttesen az egy napra eső összeg meghatározásában kapnak jelentős szerepet. Ilyen a fürdési lehetőség hiánya vagy a „gyakorisága”, az előírt legalább 20 perc étkezési idő hiánya, a szabadlevegőn tartózkodás csekély mértéke, a nem dohányzó elítélt dohányzó fogvatartottal történő közös elhelyezése, a sétaudvar zsúfoltsága.¹²

„A bánásmód szubjektív elemei között találjuk a személyi állomány fogvatartottakhoz való viszonyulását. Ide tartozik például a bántalmazás, a megalázás, a hangnem, illetve a kényszerítő eszközök alkalmazása. A fogvatartottak egymás közötti viszonyának ellenőrzése során szintén megemlíthetjük például a bántalmazás, a kényszerítés, a kihasználás fogalmát is. (...) A Rendfenntartó Erők Magatartási Kódexének 2. cikke is előírja, hogy a tisztviselők kötelesek védeni az emberi méltóságot és minden személy emberi jogait. Mindenképp említésre méltó szubjektív elem továbbá a szabadlevegőn tartózkodás, a munkavégzés, a sport, a kapcsolattartás, illetve a vallásgyakorlás is. A jogszabályok előírják, hogy a fogvatartottak részére legalább napi egy óra szabad levegőn tartózkodást kell biztosítani.”¹³

A kártalanítási eljárás

Előzmények

A társadalmi, gazdasági és politikai válságok idején emelkedés figyelhető meg a fogvatartotti létszámban. 1986-tól kezdődően huszonhatezer ember volt a hazai börtönökben, és mindehhez a jelenleginél lényegesen kevesebb férőhely állt rendelkezésre, ezáltal nem volt ritka, hogy ebben az időszakban három- vagy akár négyszintes ágyon helyezték el az elítélteket. A létszámot csak mesterséges módon tudták leszorítani, általános amnesztiát hirdettek 1990-ben, mely tizenkétezer fogvatartottat érintett. Ennek az intézkedésnek az adott társadalmi és politikai helyzetben – a büntetés-végrehajtás szempontjából vizsgált hasznosságán túl – aktuálpolitikai üzenete is volt. „Jogfilozófiai

10 Hagyó kontra Magyarország ítélet (52624/10. sz. kérelem), 42. pont

11 Nagy A. (2019) p. 231.

12 Nagy A. (2019) p. 232.

13 Nagy A. (2019) p. 232.

szempontból is kívánnivalót hagy maga után ez a megoldás, mert az állam azzal, hogy a büntetési idő letelte előtt lemond büntetőigényéről, egyúttal lemond a büntetés céljának megvalósításáról is.”¹⁴

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz jogintézménye

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz (a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény [a továbbiakban: Bv. tv.] 144/B. §) és kártalanítás (Bv. tv. 10/A. §) a hazai büntetés-végrehajtási jog korszakalkotó jogintézményei voltak, melyek a mai napig kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Ezek szakági jogba történő beemelésével a jogalkotó kettős célt mozdított elő – egyrészt megteremtette a hazai önálló és szabályozott eljárásrendű jogorvoslati lehetőséget a túltelített bv. intézeti elhelyezésből, és az ehhez esetlegesen kapcsolódó egyéb sérelmekből adódó károk enyhítésére és ellentételezésére. Másrészt (habár ez a cél csak az előzővel együtt értelmezhető) méltányos, de konkrét időbeli hatály, és Magyarország vagyoni, jövedelmi viszonyaihoz igazodó kártalanítási összeg meghatározásával juttatta érvényre az Emberi Jogok Európai Bírósága által elvárt tagállami intézkedési stratégiát, melyet természetesen az új büntetés-végrehajtási férőhelyek létesítése és az országos átlagban 100% alatti bv. intézeti telítettség szint kialakítása tett teljessé.¹⁵

A Varga és mások kontra Magyarország eljárásban született vezető ítélet nyomán, a bíróság által kiszabott kártalanítási összegek olyan helyzet kialakulásával fenyegettek, melyben anyagi szempontból előnyös lehetett fogvatartottnak lenni.

A törvényi és a rendeleti szabályozás kialakítása során a kodifikációban és a közigazgatási egyeztetésben a büntetés-végrehajtási szervezet egyaránt kiemelt szerepet kapott, mindazonáltal a várható joghatásra, jogalkalmazási gyakorlatra és a jogintézmény címzettjeinek hozzáállására vonatkozó következtetéseket csak a hatálybalépést követő időszak tapasztalatai alapján érdemes levonni.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz és kártalanítás egyaránt komplex, sajátos jellemzőkkel rendelkező jogintézmények, amelyek jelenleg fogva tartott és már szabadított személyeket egyaránt érintenek. A sikerességük elsődlegesen a döntési jogkörrel felruházott büntetés-végrehajtási bírók tevékenységétől függ. A bv. intézetek jelentős hozzáadott értéket jelenítenek meg az eljárásokban, amennyiben az

¹⁴ Pallo J., Forgács J. (2015) p. 83.

¹⁵ Boda Z., Nagy A. (2021)

elhelyezéssel kapcsolatos valós panaszok igazolása (és a nem megalapozott kárigények elhárítása) egyaránt az itt nyilvántartott adatokon alapul.

A bv. szervek a jogszabályoknak maradéktalanul megfelelő, egységes módszertani eljárása a tárgykörben különösen fontos. Ez vonatkozik a károkozási helyzetek minimalizálására, az elhelyezési körülmények folyamatos fejlesztésére és a kártalanítási eljárásokban történő közreműködésre, adatszolgáltatásra is.

Magyarország kormánya a korábban említett vezető ítélet (leading judgement) nyomán összeállított nemzeti stratégiában a nem megfelelő bv. intézeti elhelyezési körülmények kezelésére három hatásirányt nevesített:

1. A meglévő intézményrendszer fejlesztése és bővítése, ezzel új büntetés-végrehajtási férőhelyek létrehozása.
2. A szükségtelen szabadságelvonások kiszűrése a végrehajtás valamennyi részében (például a büntető igazságszolgáltatási rendszer fejlesztésével a letartóztatottak számának csökkentése, vagy a reintegrációs őrizet követelményeinek enyhítésével az őrizetek létszámának növelése).
3. Hatékony tagállami jogorvoslati rendszer jogrendszerbe illesztése, ami nyomán a fogvatartottak számára belföldi jogérvényesítési lehetőségek is megnyílnak.

A harmadik elemhez kapcsolódó kodifikációs munka 2016 II. félévében intenzíven folyt, és 2017. január 1-jei hatálybalépéssel mind a Bv. tv., mind a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendeletbe kerültek be az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz és a kártalanítási eljárás összehasonlítása

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények nyomán indított két különféle eljárás célja kettős:

- A panasz (Bv. tv. 144/B. §) az aktuális bv. jogviszonyokban kialakult jogsértő állapot (túlzsúfoltság és az ehhez esetlegesen kapcsolódó egyéb sérelmek) megszüntetésére vagy ellensúlyozására irányul. Alapvetően a bv. szervezeten belüli eljárás, amelybe bizonyos felülvizsgálati kérelmek esetén vonható be a bv. bíró.

- A kártalanítás (Bv. tv. 10/A. §) a szakterminológiában „bv. ügynek” nevezett ügycsoportba tartozik, melyek közös tulajdonsága, hogy a bv. intézet előkészítő tevékenysége nyomán a bv. bíró hoz azokban döntést. Szabályozási célja a már bekövetkezett jogsérelmek pénzbeli kompenzálása.

A kapcsolódó eljárási rendek a bv. jogviszony tartalma és a jogsérelem ideje szerint változhatnak, de a jogalkalmazási tevékenységben az egyes bíróságok is gyakorta különféle eljárásokat alkalmaznak. Általánosságban az alábbi 7 szempontot kell kiemelten érvényesíteni az ügycsoportba tartozó eljárások során:

- A panasz mindig az aktuális, tartós bv. intézeti elhelyezésre vonatkozik. Ez nem zárja ki azt, hogy egy fogvatartott a megőrzése során nyújt be panaszt a nyilvántartó intézeti körülmények miatt, sem pedig azt, hogy egy ideiglenes elhelyezés (például tárgyalás miatti megőrzés) kapcsán állapítható meg a kártalanítás. Ugyanakkor a panasz nyomán megnyíló eszközrendszer (áthelyezés, átszállítás, ellensúlyozó intézkedések bevezetése) és határidők (5, illetve további 10, összesen 15 nap) egyértelműen jelzik, hogy az eljárás a tartós elhelyezést biztosító bv. intézetben lehet eredményes.
- A panasz, kötelező előfeltétele volt a kártalanításnak, egészen 2021. január 1-jéig, amivel a jogalkotó megadta a lehetőséget a bv. szervezetnek a jogsértő állapot kijavítására. Ez azonban nem jelentett kétfokú eljárást (a kártalanítás nem másodfoka a panaszügynek, hanem egy teljesen önálló eljárás), és nem annulálja a korábbi jogsértést, aminek nyomán helye lehet a kártalanításnak.
- Panasz eljárás logikusan csak a bv. jogviszonyban lévő, bv. intézetben elhelyezett fogvatartott esetében lehet teljes értékű. Egy már szabadult személy esetében érdemi jogsérelem nem állhat fenn, így az ennek kijavítására vonatkozó eljárás gyakorlati eredménnyel nem járhat. Ugyanakkor egyes törvényszékek jogértelmezésében a kötelező előzmény eljárás hiányában nem állapítható meg kártalanítás, így ezen esetekben egy formális panasz eljárásnak lehet helye.
- Mind a panasz, mind a kártalanítás megalapozottsága a jogszabályban meghatározott élettér hiányából ered, vagyis ennek hiányában (ha a megfelelő élettér rendelkezésre áll), a beadvány megalapozatlan. Fontos itt megjegyezni, hogy a kártalanítás jogi kereteibe bele nem férő jogsérelem esetén, vagy az azon felüli igény érvényesíthető polgári bíróság előtt.¹⁶
- Az élettér hiányához esetleg kapcsolódó más panasz elemek (jellemzően a mellékhelyiségre, világításra, szellőzésre, illetve a rovarokra vonatkoznak) vizsgálata minden eljárásban egyedileg kerül végrehajtásra. Az Országos Bírósági Hivatal többször megerősített álláspontja szerint elfogadott, sőt támogatott a típusos válaszdadás (például a vonatkozó építésügyi szabályra történő

¹⁶ Bv. tv. 10/A. § (2)

hivatkozás megerősíti, hogy a nyílászárók mérete és elhelyezkedése megfelelő a bv. intézet valamennyi zárkájában).

- A kártalanítási ügyekben a korábban, vagy jelenleg fogvatartott személy, illetve védője a bíróságtól kéri a kártalanítás megállapítását. Az ügy érdemi felei, így a panaszos és a bíróság, a bv. intézet pedig a jogszabályban meghatározott módon köteles a bírósági eljáráshoz szükséges adatokat biztosítani. Nincs ugyanakkor jogszabályi kötelezettsége az ezen túlmenő részvételre (például bizonyítási indítványok fogadása, fogvatartott védőjének előzetes tájékoztatása az eljárási tevékenységekről, adatszolgáltatási kötelezettség a panaszos vagy képviselője felé).
- A megítélt kártalanítással összefüggően a bv. intézetnek csak abban az esetben keletkezik feladata, ha a bv. jogviszonyban lévő fogvatartott azt a bv. intézet által vezetett letéti számlájára kérte utalni.

Kártalanítással összefüggő bv. intézeti feladatok

Elsődleges fontosságú, hogy valamennyi intézet ragaszkodjon az országosan egységes adatkezelési és adatszolgáltatási gyakorlathoz, továbbá folyamatosan egyeztesse a területileg illetékes törvényszék bv. csoportjával az eljárási tapasztalatokat, esetleges egyedi vagy eltérő gyakorlatokat. Az eljárásrend homogenitását erősítve került bevezetésre 2017. augusztus 22-ével a FÖNIX alkalmazásrendszerben a Panasz és Kártalanítási Tevékenységet Támogató Rendszer (a továbbiakban: PKTTR), amely egyszerre adatfeltöltő felület, ügyintézési segéd és szakirányítói támogató eszköz.

A program a büntetés-végrehajtás szakmai alrendszerénél elsőként alkalmazott egyedi megoldással, a közhiteles fogvatartotti nyilvántartást saját (ősfeltöltéses) adatbázisával kombinálva az elemző-értékelő, az adatgyűjtési és a dokumentum előkészítési feladatok jelentős részét automatizálja. A rendszer hozzáadott értéke, hogy az eljárásokat lineárisan tartalmazza, így nagyrészt biztosítottak az országosan egységes gyakorlatok az alkalmazás során.

A zárkaadatok összegyűjtése egy közel 30 000 soros adatbázis felépítését igényelte, amelybe a bv. intézetek számos munkaórát fektettek, ezzel viszont a PKTTR érdemben gyorsítja a kártalanítási eljárások adatgyűjtési és megjelenítési folyamatát. A program a statikus eljárási részeket országosan egységes módon kezeli, viszont a dinamikus elemek (a zsúfoltságon túlmutató panaszelemek vizsgálata, a határozatok indoklásának elkészítése) tekintetében nagymértékű pontatlanság került megállapításra.

A panaszeljárásokban több helyen visszatérő gyakorlatként alakították ki az ellensúlyozó intézkedéseket a fogvatartott bevonásával, sőt az elítélt álláspontját a határozatban szerepeltették, vagy akár az egész panasz megalapozottságát abból vezették

le. Ez a szabályozási céllal össze nem egyeztethető logika azt a látszatot keltette, hogy a bv. intézetek „egyezkednek” a fogvatartottakkal, melyről erősen negatív visszajelzés érkezett egyes fogvatartotti képviselőktől és ügyvédi irodáktól. Ezzel kapcsolatosan az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese feladat-meghatározó körlevelet bocsátott ki, illetve a téma feldolgozásra került a bv. intézetek parancsok-helyetteseinek 2018. április 10-ei eligazításán is.

A bv. intézetek tevékenysége a vizsgált ügycsoportban (de különösen a kártalanítások során) szükségszerűen előkészítő jellegű, mely a jogerős bírósági döntés irányába kell, hogy hasson. A törvényszékek bv. csoportjaival történő hatékony együttműködés ezért már a jogintézmény hatálybalépésnek napjától kiemelt feladat volt. A bíróságok elvárásait és eljárásrendjeit a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) visszatérően monitorozza.

A PKTTR bevezetésének tapasztalatai 2017-ben kerültek feldolgozásra valamennyi bv. intézet részvételével, valamint az illetékes bv. bírósági és ügyész bevonásával, hogy az álláspontok és kihívások széleskörűen kerüljenek megismerésre. A bevezetését követően a Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztály (a BvOP korábbi szakfőosztálya, jelenleg Nyilvántartási és Logisztikai Főosztály) több bemutatót is tartott a törvényszéki dolgozók számára a Magyar Igazságügyi Akadémián. A bv. bírósági döntés előkészítési munkáját megkönnyítendő kisebb programmódosításokra vonatkozó javaslatok is összegyűjtésre kerültek.

A bírák az alábbi kérdésekre várnak választ a bv. intézetektől a kártalanítási eljárás során:

- „a közvetlenül nem a bv. intézethez megküldött kártalanítás iránti kérelem kapcsán miként intézkedtek;
- a bv. szervek véleményei mindig tartalmazták-e az élettérre és az egyéb sérelmes elhelyezési körülményekre vonatkozó adatokat;
- a bv. intézetek által közölt adatok kapcsán volt-e kifogás, és folyt-e ellenbizonyítás;
- célszerű-e a bv. bírósági kártalanítási illetékességének szabályozása;
- a véglegessé vált végzés támadása esetén lefolytatták-e az utólagos bv. bírósági eljárást;
- érvényesült-e a kérelemhez kötöttség;
- mely okokból került sor a kérelem teljes vagy részleges elutasítására;
- az előírt élettér hiánya hány négyzetmétert jelentett;
- az élettér kiszámítása az illemhely és a mosdó által elfoglalt terület leszámításával történt-e;
- miként vették figyelembe az előírt légtér hiányát;
- melyek a „különösen” kitétellel kiemelt más sérelmes, akceptált vagy negált elhelyezési körülmények;

- *van-e kellő mérlegelési lehetőség az egynapi összeg meghatározására;*
- *volt-e a kártalanítást meghaladó további kártérítés vagy sérelemdíj iránti igény, s arról miként döntöttek;*
- *volt-e polgári bíróság előtti párhuzamos igény, s azt miként értékelték;*
- *milyen arányban hoztak döntést (iratok, meghallgatás vagy tárgyalás alapján);*
- *milyen arányban és okból szereztek be az ügyészség véleményét;*
- *a bv. bíró kapott-e értesítést a kártalanítások kifizetéséről;*
- *volt-e a kifizetéssel kapcsolatos panasz, s ha igen, kitől (terhelt, védő, sértett) és milyen okból.”¹⁷*

Kártalanítással összefüggő statisztikai adatok

A kártalanítási eljárásra vonatkozó „*sui generis*” jogrendszer bevezetésének évében (2017) a fogvatartottak összesen 8 768 kártalanítási kérelmet terjesztettek elő. Szignifikáns emelkedést tapasztaltunk, mind a kártalanítást igénylő személyek, mind pedig az általuk előterjesztett kérelmek számában. A kártalanítási hullám csúcsa a benyújtott kérelmek vonatkozásában 2019 volt, mikor is 14 029 előterjesztésre került sor. Ezt követően permanensen csökkent a kérelmek száma és az azt benyújtó személyek száma is. 2020-ban 13 725 kártalanítási kérelemre vonatkozó előterjesztés történt. Azzal, hogy a bv. szervezet eleget tett a 2020. évi IV. törvény¹⁸ előírásainak, és valamennyi fogvatartottnak biztosította az alapvető jogokat nem sértő elhelyezést, 2021-re ez a szám drasztikusan lecsökkent. 2021. szeptember 22-éig 850 személy mindösszesen 2 061 kártalanítási beadványa került megvizsgálásra, melynek 82%-a az első félévben történt.

A Bv. tv. és az IM rendelet módosításával bevezetésre került többek között a bv. intézetek által a kártalanítási ügyben hozott „egyszerűsített határozat” intézménye, továbbá 2021. január 1-jétől a fogvatartottak részére kifizetett, korábban védett, azaz a levonásmentes pénzként kezelt kártalanítási összeg végrehajtás alá vonhatóvá vált. Az egyszerűsített kártalanítási eljárás során kizárólag a nem megfelelő élettér kifogásolása érvényesíthető. Minden egyéb körülmény elbírálása és a minimum összegnél magasabb megállapítása kizárólag a büntetés-végrehajtási bírói eljárásban lehetséges.

Az egyszerűsített eljárás lefolytatása a büntetés-végrehajtási szervezet feladata, ezzel az állami feladat-végrehajtás hatékonysága és gyorsasága jelentős mértékben növelhető, illetve az állami erőforrás-ráfordítás is csökken. A kártalanításként kapott összegnek nincsen védett jellege, az a kifizetését követően végrehajtás alá vonható. Ez alól egyetlen kivétel – a büntetés-végrehajtás során – az elítélttel szemben támasztott költségek levonása.

¹⁷ Felek I. (2020) p. 4-9.

¹⁸ 2020. évi IV. törvény a börtönzsúfoltsági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről

Azon szabályozási célkitűzés érdekében, hogy az elítélt részére megállapított és kifizetett kártalanítás összegéből minél nagyobb arány kerüljön ki a fogvatartott rendelkezése alól, a módosítás megteremti annak a lehetőségét is, hogy az elítélt a kártalanításként kapott összeget a köz javára felajánlja. Ez azon bűncselekmények esetében is biztosítja a tényleges terhelti hozzáférést, amelyeknek nincs büntetőjogi értelemben vett sértettje (és ezért csökken a közvetlenül levonható követelés valószínűsége). 2021-ben az alapvető jogokat sértő elhelyezéssel kapcsolatosan panaszeljárás nem indult, míg kártalanítási igényt 2 411 esetben 964 személy terjesztett elő.

A PKTTR-be feltöltött adatok, valamint az intézetekhez delegált munkatársak heti összefoglaló adatszolgáltatása alapján 2022-ben az alapvető jogokat sértő elhelyezéssel kapcsolatosan panaszeljárás nem indult, míg kártalanítási igényt 924 esetben 436 személy terjesztett elő, mely csökkenő érték a 2021-es évihez viszonyítottnak.

A bv. intézetekben elhelyezett fogvatartottak száma a 2020. július 15-ével átdadott 2 750 férőhely használatba vételét követő időszakban folyamatosan emelkedett, ennek folyamánként az elhelyezési kapacitást tovább kellett növelni a szervezetnek.

2021. január 1-jén 17 402 férőhelyen mindösszesen 16 732 fogvatartott került elhelyezésre, mely alapján a fogvatartotti telítettség 96,15% volt. Ezen értékek 2021. október 18-ára érték a 18 358 fő nyilvántartott fogvatartotti létszámot 18 550 elhelyezési kapacitás mellett, 99%-os telítettségi mutatóval. A két időpont között a fogvatartottak létszáma 1 626 fővel emelkedett meg, mely 9,72%-os növekedésnek felel meg kevesebb, mint egy év alatt.

Megállapítható, hogy az ítélkezési gyakorlat folyamatosan felemésztette a létrehozott férőhelyeket, a könnyűszerkezetes férőhelyek átadása nem jelentett végleges, hosszú távú megoldást, valamint szükséges folyamatosan napirenden tartani a kártalanítás elleni küzdelmet.

2022. október 11-étől ismételten megjelentek a túlsúfolt zárkák, mely 2023. december 31-éig 24 bv. intézetben 16 693 fő fogvatartottat érintett. A túlsúfolttsággal érintett 249 033 nap tartamú fogvatartási időszak vonatkozásában – a jogszabály által megállapított napi minimum kártalanítási összeget alapul véve – az összes fogvatartotti igény érvényesítése 298 839 600 Ft megállapításának lehetőségét jelentette.

Az országos fogvatartotti létszámra és az egyes bv. intézetekben biztosított elhelyezési körülményekre figyelemmel megjelenő, nem rendszerszintű intézeti túlsúfolttság eredményeként folyamatosan élnek a fogvatartottak kártalanítási igénnyel.

2023. január 1-jétől 2023. december 31-éig 1 186 esetben került kártalanítási kérelem benyújtásra, melyből 660 esetben utasították vissza azokat, 143 esetben egyszerűsített eljárásban kerültek elbírálásra, továbbá 527 esetben a kérelmeket az intézetek a bírói hatáskörbe tartozó eljárás lefolytatása érdekében továbbították az illetékes bv. bíróhoz. Az eljárás részét képezi azon kérelmek továbbítása is a bírósághoz, melyek során a kérelmező az intézet által visszaautasított vagy kártalanítást megállapító határozatával szemben a bv. bíróhoz történő felterjesztés iránti előterjesztéssel él.

2023. január 1-jétől 2023. december 31-éig a bv. intézetek adatszolgáltatása alapján a kártalanítási kérelem egyszerűsített elbírálásának eredményeképpen 8 363 400 Ft kártalanítási összeg került megállapításra 8 érintett bv. intézet vonatkozásában:

- Közép-dunántúli Országos Bv. Intézet: 5 644 800 Ft;
- Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön: 1 624 800 Ft;
- Tököli Országos Bv. Intézet: 612 600 Ft;
- Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet: 280 800 Ft;
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Bv. Intézet: 121 200 Ft;
- Tiszalöki Országos Bv. Intézet: 51 600 Ft;
- Sopronkőhidai Fegyház és Börtön: 18 000 Ft;
- Váci Fegyház és Börtön: 9 600 Ft.

Az egyszerűsített eljárás eredményeként történő kifizetések esetében – hasonlóan a korábbi időszakokban – továbbra is megfigyelhető tendencia, hogy amennyiben kártalanítási eljárás eredményeként pénzüsszeg kerül megállapításra, úgy azzal egyidejűleg a benyújtott kérelmek száma is növekszik, mely a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet baracskai objektumában egyértelműen megfigyelhető volt.

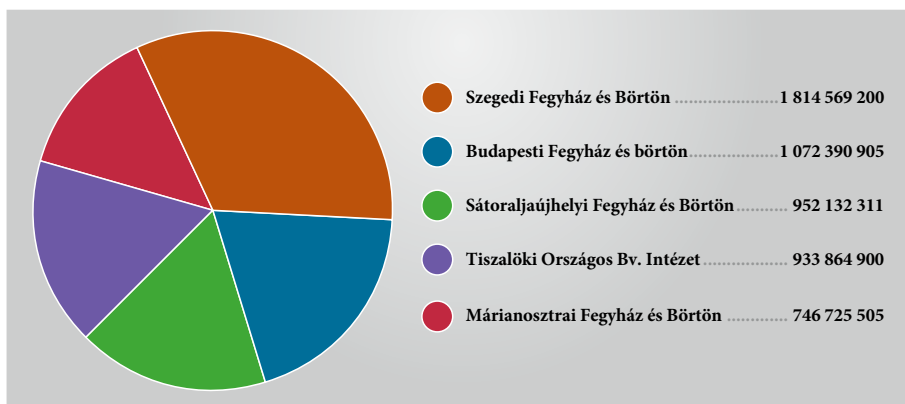
Egyes kérelmek – melyben a benyújtó egyéb körülményt is megemlít a zsúfolt elhelyezésen túl – az elbíráláshoz szükséges adatok összeállítását követően, érdemi ügyintézés nélkül, közvetlenül a bv. bíróhoz kerülnek továbbításra. 527 eset került bv. bírói hatáskörbe, ami 22 bv. intézetet érintett.

2023. január 1-jétől 2023. december 31-éig a bv. bíró hatáskörébe tartozó eljárások során 4 869 450 Ft kártalanítási összeg került megállapításra 10 bv. intézet vonatkozásában.

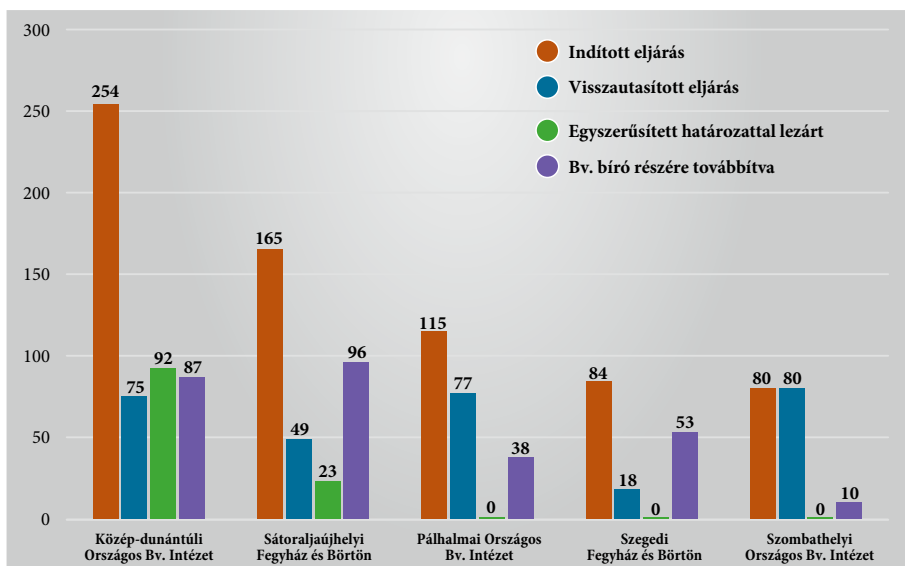
Összességében így 13 232 850 Ft kártalanítás került megítélésre, mely az összes megítélhető összeg 4,42%-a. Ezen adat figyelembevételével nem mutatkozik a fogvatartottak részéről tömeges benyújtásra utaló tendencia.¹⁹

19 A BvOP Nyilvántartási és Logisztikai Főosztályának adatai (2024)

1. ábra: Az 5 legtöbb pénzt kifizető intézet 2023. december 31-éig²⁰

Az 1. ábrán jól látható, hogy két intézet – a Szegedi Fegyház és Börtön, valamint a Budapesti Fegyház és Börtön – több mint 1 milliárd forintot fizetett ki kártalanítás jogcímen a 2023. év végéig. A szegedi intézet úgy közelíti meg a 2 milliárd forintot, hogy a 2023. évben nem történt kifizetés, csupán a bv. bíró részére továbbítottak ügyeket. Ha valamennyi bv. intézet adatait összeadjuk: 10 481 587 981 forintot kapunk.²¹

2. ábra: Az 5 bv. intézet, ahol a legnagyobb számú kártalanítási eljárás indult 2023-ban²²

²⁰ Forrás: készítette a szerző

²¹ A BvOP által 2024 márciusában részemre bocsátott adatok alapján.

²² Forrás: készítette a szerző

A 2. ábra adatait vizsgálva megállapítható, hogy a 2023. évben a Közép-dunántúli Országos Bv. Intézetben indult a legtöbb kártalanítási eljárás, 254 alkalommal. Ez arra vezethető vissza, hogy az intézet bátran alkalmazta az egyszerűsített határozatok gyakorlatát (92 alkalommal), ezáltal a fogvatartottak nem egy hosszú ügymenetet láttak, hanem gyorsan végig vitt eljárást, ezért bátrabban merték kezdeményezni, valamint az ügyvédjeik is az eljárás lefolytatását, annak ellenére, hogy a 2023. évben már nem volt gyakori a zsúfolt elhelyezés.

Varga és mások kontra Magyarország – A mérőföldkő

Az ügy alapja hat, Magyarország ellen benyújtott kérelem, melyeket Varga Lajos, Lakatos Zsolt, Tóth Gábor, Pesti László, Fakó Attila és Kapczár Gábor magyar állampolgárok terjesztettek az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) elé 2012. március 1-jén, 2012. július 10-én, 2012. november 14-én, 2013. május 12-én, 2013. július 2-án, valamint 2013. október 1-jén. A kérelmezők valamennyien a túlzásúfolt zárkában való fogvatartásukat panaszolták, valamint azt, hogy nem állt rendelkezésükre hatékony hazai jogorvoslati lehetőség e területen. Összességében az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: Egyezmény) a 3. és 13. cikkének megsértését állították. A panaszokat az EJEB együttesen egy ügynevezett pilot, azaz vezető ítéletben bírálta el 2015. március 10-én.²³

A bíróság az ítéletében az embertelen vagy megalázó körülmények közötti fogvatartás területén már megállapította, hogy „kétféle jogorvoslati lehetőség lehetséges: az egyik javít a tárgyi körülményeken, a másik alapján pedig kártérítés jár az ilyen körülmények miatt elszenvedett károkért vagy veszteségekért”²⁴. Az EJEB leszögezte, hogy „*ahol a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód tilalmát tartalmazó alapvető jog érintett, a megelőző és kártérítési jogorvoslati lehetőségeknek kiegészítőnek kell lenniük a hatékonyság megállapíthatóságához... a 3. cikk általi tilalom hatálya alá eső bánásmóddal kapcsolatos ügyekben az egyének hatékony védelme érdekében egy megelőző jogorvoslati lehetőségnek is elérhetőnek kell lennie*”²⁵.

Az EJEB azért alkalmazta a „pilot judgement” eljárást, „mert ez lehetővé teszi az ítéletben a jogsértések alapját képező szerkezeti problémák egyértelmű azonosítását, és annak meghatározását, hogy az alperes Államnak milyen intézkedéseket kell meghozni azok orvoslására”²⁶, másrészt azért, hogy az alperes pozícióban lévő Állam az „azonos szerkezeti problémából eredő nagyszámú egyedi esetet hazai szinten oldja meg”²⁷. A strukturális

²³ Végh M. (2017) p. 112.

²⁴ Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 48. pont

²⁵ Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 49. pont

²⁶ Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 95. pont

²⁷ Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 95. pont

probléma – ami a jogsértés alapját képezi – a túlzásfokúság volt. Ahogy ezt az EJE az ítéletében rögzítette: „a fogvatartottak embertelen és megalázó bánásmódnak voltak kitéve, mivel a zárakban nem volt meg a megfelelő személyes mozgásterük, korlátozottan jutottak hozzá zuhanyzási és kinti tevékenységekhez, valamint a tisztálkodási létesítmények használata során nem lehettek egyedül”^{28 29}.

„A Bíróság az ítéletében javasolta a szabadságelvonással nem járó büntetések gyakoribb alkalmazását és a letartóztatás eseteinek minimalizálását, valamint hatékony jogorvoslati lehetőségek bevezetését, amelyek lehetővé teszik a fogvatartottak számára, hogy a nem megfelelő fogvatartási körülmények miatt kártérítésben részesüljenek. Ennek érdekében a nemzeti hatóságoknak egy vagy több hatékony, preventív vagy kártérítési természetű jogorvoslati lehetőséget kell biztosítaniuk, melyek megfelelő jóvátételt tesznek lehetővé a büntetés-végrehajtási intézetek túlzásfokúságából eredő Egyezményvel kapcsolatos jogsértésekre.”³⁰ Az EJE hazánkat arra kötelezte, hogy az „ítélet véglegessé válásától számított hat hónapon belül meg kell adni, hogy milyen határidőn belül fogja a megfelelő intézkedéseket meghozni és az Egyezmény 3. cikkének, az embertelen vagy megalázó bánásmód miatti állítólagos megsértése esetére alkalmazandó preventív és kártérítési jogorvoslatokat a gyakorlatban is bevezetni”^{31 32}.

Ügyvédi visszaélés

A BvOP Felderítési Főosztálya a 2023. év elején komoly visszaélésre derített fényt. Egy olyan jelenség került beazonosításra, mely vélelmezhetően a jogalkotói akarattal ellentétes módon, a fogvatartotti kártalanításból származó összegek elvonására irányult. Az adatok szerint egy ügyvédi iroda végrehajtókon keresztül törvényesnek látszó eljárás keretében sikeresen vezetett végrehajtást fogvatartottak részére megítélt, zárolt kártalanítási összegekre, majd azok megtörténtét követően egyes esetekben pénzt utalt vissza az érintett fogvatartottak részére. Fogvatartotti meghallgatásaik során tapasztalták, hogy az elítéltek negatívan értékelik, hogy a megítélt kártalanítási összegekhez – fogva tartásuk alatt – közvetlenül nem férnek hozzá, azzal szabadon nem rendelkezhetnek, így az említett jelenség akár a jogszabályi korlátozás kijátszását is jelentheti. (A Bv. tv. 133. § (4a) alapján – „A bv. intézet által kezelt letéti számlára az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás keretében kifizetett összeget az elítélt szabadulása idejére kell tartalékolni.”) Az említett összegek végrehajtási eljárás keretében történő elvonása, majd a követelés jogosultja által az érintett fogvatartottak részére történő visszautalása felveti a visszaélés (színlelt követelés

28 Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 99. pont

29 Végh M. (2017) p. 112-113.

30 Végh M. (2017) p. 113.

31 Varga és mások kontra Magyarország ítélet, 113. pont

32 Végh M. (2017) p. 113.

elismerése a fogvatartott által) gyanúját, melynek jogszabályba vagy egyéb (üggyvédi) etikai szabályokba való ütközésének vizsgálata szükséges, mivel az a jogalkotó akaratával ellentétes lehet és annak széles körben történő ismertetése emelkedő tendenciát eredményezhet. Az eddig beszerzett adatok szerint az említett ügyvédi iroda 9 bv. intézetben összesen 12 kártalanításban részesített fogvatartott esetében végeztetett sikeresen végrehajtási eljárást. (Emellett két esetben a végrehajtás még nem került kiutalásra, a követelést azonban benyújtották.) A 14-ből csak egy esetben nem volt rögzítve kapcsolattartóként az ügyvédi iroda vezetője; a többi esetben, mint az érintett fogvatartottak meghatalmazott védője vagy jogi képviselője szerepelt. Ezen felül 7 fogvatartott esetében utalt vissza pénzt. A fentiekben felül jelenleg 144 fogvatartottnál került rögzítésre kapcsolattartóként; melyből 138 esetben meghatalmazott ügyvédként, 5 esetben jogi képviselőként, 1 esetben kirendelt ügyvédként szerepel.

Szűrőpróbaszerűen 5 bv. intézettől (Balassagyarmati Fegyház és Börtön, Kalocsai Fegyház és Börtön, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön, Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Bv. Intézet, Veszprém Vármegyei Bv. Intézet) bekérésre került, hogy az ott elhelyezett fogvatartottak, akiknél az említett ügyvéd kapcsolattartóként rögzítésre került és kártalanítási eljárást indítottak (összesen 11 fő), a kártalanítási eljárást saját maguk, vagy ügyvéd meghatalmazásával intézték-e. Az adatok alapján megállapítható, hogy a fogvatartottak közül saját nevében 4 fő, az ügyvéd segítségével 2 fő, 5 fő pedig bizonyos időszakra saját nevében, bizonyos időszakra az ügyvéd meghatalmazásával kezdeményezte a kártalanítást. A közhiteles rendszer adatai alapján – a jelentés készítésekor – mindösszesen 2 119 fő olyan fogvatartott volt a hazai bv. intézetekben elhelyezve, akiknek IM kártalanítási összeg volt a számlalapján könyvelve, mindösszesen 734 663 532 forint összegben.³³ A kapott információk alapján jogsértés nem került megállapításra az ügyben.

Az Európa Tanács Kínzás, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetések Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottsága (CPT)

„Az Emberi Jogok Európai Egyezményén kívül az Európa Tanács még egy végrehajtási relevanciával bíró egyezményt fogadott el, a „Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai Egyezményt” (a továbbiakban: Kínzás elleni Egyezmény), amely 1989. február 1-jén lépett hatályba. A Kínzás elleni Egyezmény kínzásként értelmez minden olyan cselekményt, amelyet „szándékosan testi vagy lelki fájdalom kiváltása céljából alkalmaznak” valakivel szemben. A nemzetközi tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy a tilalom önmagában nem elegendő a jelenség

³³ A BvOP Felderítési Főosztály adatai (2023)

megszüntetéséhez, ezért a hatékonyság elősegítésére a megfigyelő és jogorvoslati mechanizmusok mellett megelőzési törekvések is jelentkeztek. Ennek eredményeként jött létre a Kínzás és Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzésére Létrehozott Európai Bizottság (a továbbiakban: CPT³⁴), mely a Kínzás elleni Egyezmény végrehajtását ellenőrzi. A kínzás tilalma az ember életét, testi és lelki épségét, az emberi méltóságot védi. A tilalom sérelme többnyire polgárháborús, diktatórikus, rendezetlen társadalmi viszonyok között, alárendeltségi helyzetben fordul elő. Ezért van különös jelentősége a szabadságuktól megfosztott személyek védelmének.

A CPT látogatásai periodikusak és ad-hoc jellegűek, a bizottság időszakonként, előre rögzített időpont és program alapján szervez látogatásokat egyes tagállamokban, míg ad-hoc jellegű, konkrét célú látogatásokra akkor kerül sor, ha a körülmények ezt megkívánják. Ilyenkor a látogatás a tagállam értesítését követően azonnal végrehajtható. A Kínzás elleni Egyezmény kötelezi a tagállamokat, hogy a bizottság küldöttségét a látogatások alkalmával akadályozás nélkül, bárhová beengedjék. A bizottság emellett felhatalmazással rendelkezik arra is, hogy a fogvatartottakkal tanúk vagy felügyelők jelenléte nélkül beszélgesen.

Funkciójának teljesítése során a CPT-nek jogában áll alkalmaznia nem csupán az emberi jogokra vonatkozó európai egyezményben foglalt jogi normákat, hanem számos más ide vonatkozó emberi jogi dokumentumot is (valamint azoknak az érintett emberi jogi szervezetek általi értelmezéseit). Ugyanakkor nem köti az ugyanezen a területen bírói vagy félig jogalkalmazói szervek esetjogi megközelítése, de kiindulópontként vagy referenciaként alkalmazhatja azt a szabadságuktól megfosztott személyekkel kapcsolatos bánásmód értékelésénél az egyes országokban.

A látogatásokat követően megfogalmazott jelentésekben a bizottság észrevételeket, megjegyzéseket, javaslatokat, ajánlásokat tehet a fogvatartottak körülményeinek javítása érdekében. A jelentés emellett magába foglal egy írásos válaszkérést is az adott állam felé, melyben válaszol a bizottság javaslataira, illetve információ kérésére, és egyúttal kifejti, hogy milyen intézkedéseket fog érvénybe léptetni a CPT észrevételei alapján. Fontos még megemlíteni, hogy a CPT követelményrendszerrel dolgozott ki a szabadságuktól megfosztott személyekkel kapcsolatos bánásmódot illetően.

Az ENSZ Közgyűlése 2002 decemberében fogadta el a „Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai Egyezmény” fakultatív jegyzőkönyvét (a továbbiakban: OPCAT) Magyarország 2012. január 1-vel csatlakozott a fakultatív jegyzőkönyvhöz. Az OPCAT a kínzás és egyéb bántalmazás megelőzése

34 European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)

érdekében nemzetközi és nemzeti szinten megvalósuló, független testületek létrehozását írja elő, melyek a fogvatartás végrehajtására szolgáló intézetekben tett rendszeres látogatásokon keresztül vizsgálják a fogvatartottakkal való bánásmódot. A fakultatív jegyzőkönyvet aláíró országoknak az ún. Nemzeti Megelőző Mechanizmus (NMM) intézményét kellett létrehozniuk a dokumentum ratifikálásától számított egy éven belül, amely rendszeres monitorozó látogatásokat tesz a fogvatartásra szolgáló helyszíneken.

Az NMM rendszeresen megvizsgálja a szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben foganatosított bánásmódot a fogva tartás helyszínén, ajánlásokat tesz a megfelelő hatóságoknak a szabadságuktól megfosztottakkal való bánásmód és a fogvatartás körülményeinek javítása érdekében, illetve javaslatokat vagy észrevételeket nyújt be meglévő vagy tervezett szabályozásokkal kapcsolatosan. A látogatások gyakoriságát az NMM saját hatáskörében dönti el.”³⁵

Saját tapasztalatok egy CPT látogatásról

2023 májusában Magyarországon több büntetés-végrehajtási intézetben tett látogatást és hajtott végre ellenőrzést a CPT, köztük a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben is, ahol parancsnok-helyettesként szolgáltam.

Az alábbi személyek alkották a hétfős bizottságot:

- Rytter Therese Maria (Dánia) – A CPT 2. elnökhelyettese, delegációvezető,
- Caruana Marius (Málta) – Bizottsági tag,
- Chila Marjolein (Hollandia) – Bizottsági tag,
- Sipp Kelly (Franciaország) – Bizottsági tag,
- Koczóh Péter Ferenc – Tolmács,
- Dr. Barta Péter – Tolmács,
- Barcsák Atilla István – Tolmács.

Három napon keresztül vizsgálták a székesfehérvári objektumban a fogvatartás körülményeit, egészen pontosan 2023. május 16-án 15.40-től 19.20-ig, 2023. május 17-én 09.15-től 14.43-ig, majd ugyanezen a napon 16.15-től 19.40-ig, végezetül 2023. május 18-án 10.44-től 16.05-ig.

A delegáció látogatásával érintett területek, részlegek:

- 2023. május 16. – Egészségügyi Osztály (egészségügyi rendelő), első és második emeleten körbejárás (csak körletfolyosók) történt, amely érintette

³⁵ Nagy A. (2019) p. 222-224.

a látogatóhelyiséget, a könyvtár- és kulturális helyiségeket, az objektumban található 2 fürdőhelyiséget, 2 sétaudvart, a motozó helyiséget, illetve 1 egy személyes elhelyezésre alkalmas, de a látogatás időpontjában üres zárkát (11. számú zárka, amelyet lézeres távolságmérővel lemérték). Az első napon a helyiségek tekintetében fényképes dokumentációkat készítettek mobiltelefon készülékekkel.

- 2023. május 17. – Egészségügyi Osztály (egészségügyi rendelő), könyvtár (EFOP foglalkozás), kiétkelési bolt, 11 fogvatartotti zárka (3., 4., 7., 9., 10., 13., 14., 17., 18., 25., 31. számú zárka), 1. emeleti fürdőhelyiség, 3 reintegrációs tiszti iroda, 1 pszichológusi iroda.
- 2023. május 18. – 2 fogvatartotti zárka (2. és 7. számú zárka), 1 reintegrációs tiszti iroda, 1 pszichológusi iroda.

A delegáció által meghallgatott személyi állományi tagok létszáma, köre:

- összesen 2 fő: 1 fő vezető reintegrációs tiszt, 1 fő biztonsági főfelügyelő.

A delegáció által meghallgatott fogvatartottak létszáma, megoszlása:

- összesen 23 fő fogvatartottal készítettek személyes interjút, ebből 20 fő letartóztatott; 1 fő letartóztatott, nem jogerősen elítélt; és 2 fő jogerősen elítélt (1 fő fegyház, 1 fő börtön),
- állampolgárságok szerint 12 fő magyar, 5 fő román, 1 fő olasz, 1 fő szerb, 1 fő holland, 1 fő spanyol/ecuadori, 1 fő marokkói, 1 fő bolgár nemzetiségű,
- nemek megoszlása alapján 19 fő férfi, 4 fő nő.

A 23 fő fogvatartott 12 zárkából került meghallgatásra, a privát beszélgetéseket megelőzően e zárkák tekintetében a teljes bent tartózkodó fogvatartotti állománnyal beszéltek.

A fogvatartottak CPT általi meghallgatásának bv. intézetén belüli helyszíne:

- 2 reintegrációs tiszti iroda, 1 pszichológusi iroda.

A delegáció által feltett kérdések típusai, jellege:

- a külföldi állampolgársággal rendelkező (magyar nyelvet nem beszélő) fogvatartottak kezelése, velük történő kommunikáció,
- a fogvatartottak befogadási eljárása, a befogadás során szükséges intézkedések,
- orvosi rendelés, gyógyszerbeszerzés, egészségügyi szakterülettel összefüggő panaszok kezelése, betegségek kiszűrésének metodikája, mozgássérült, értelmi sérült, eltérő nemi identitású fogvatartott befogadása,

- a fogvatartottat ért bántalmazás során teendő intézkedések, agresszív viselkedés esetén teendő intézkedések,
- kapcsolattartási formák, progresszív rezsimrendszer,
- a fogvatartotti foglalkoztatás,
- fegyelmi eljárásrend, biztonsági elkülönítés, magánelzárás fenyítés végrehajtása,
- a fogvatartotti mozgások, fogvatartottak átvizsgálási formái,
- mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása,
- biztonsági zárkára helyezés, elektronikus megfigyelési eszközzel ellátott zárkába történő behelyezés,
- a fogvatartottak biztonsági kockázati csoportba, illetve rezsimkategóriába történő besorolásának esetei,
- a fogvatartottak vetkőztetési módszerrel végrehajtott motozásának esetei,
- a fogvatartotti élelmezés.

A fogvatartotti meghallgatásokkal kapcsolatosan a delegáció a személyi állomány részére nem közölt információkat, visszajelzést csak a záró megbeszélésen tett. A CPT által a helyszínen bekért, megtekintett dokumentumok, iratok:

- kényszerítő eszközök alkalmazásának statisztikája,
- külső ellenőrzések táblázata,
- biztonsági elkülönítések (2022-2023),
- látogatófogadások kimutatása (2022-2023),
- szállítással érkezők (2023),
- szállítással távozók (2023),
- 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról,
- szakmai protokoll a fogvatartottak bv. szervén kívül történő előállításának és szállításának megszervezéséhez,
- közreműködői szerződés (orvosokkal),
- RÉV drogprevenációs együttműködési megállapodás,
- fogvatartotti foglalkoztatás (munkáltatás, munkahelyek, foglalkoztatott fogvatartottak összetétele),
- fogvatartotti panaszok,
- ügyészi vizsgálatok (2023),
- szervezeti ellenőrzések (2023),
- 2023. május 16-án elhelyezett – aktuális – fogvatartotti névsor,
- kapcsolattartás formái, szabályozás,
- fegyelmi eljárás szabályozói,
- magánelzárás határozatok (2022-2023),
- befogadási nyomtatványok,
- heti fogvatartotti étlap,

- fogvatartotti orvosi befogadási dokumentációk (egy fogvatartott orvosi befogadásának másolatát elvitték),
- Befogadási és Fogvatartási Bizottság határozatai a rezsikategória és biztonsági kockázati csoportba való besorolása,
- végrehajtott Skype-kapcsolattartások nyilvántartása (2023),
- rendkívüli események nyilvántartása (2022-2023).

A delegáció által adott általános megállapítások, visszajelzések

Jelentős mennyiségű írásos dokumentációt vittek magukkal, melyek elemzésére Magyarországon tartózkodásukat követően került sor. Az összefoglaló jelentés megküldésének tervezett időpontja 2023 novembere volt, a tanulmány elkészítéséig azonban ez a dokumentum nem érkezett meg.

Két fő személyi állománnyal és mindösszesen huszonhárom fogvatartottal folytattak négy szemközi, esetenként tolmács nélküli beszélgetéseket.

- A külföldi fogvatartottak nyilatkozata szerint kevés a kommunikáció az elítéltek és a végrehajtói állomány között, sérelmezik, hogy az állomány nem foglalkozik eleget velük. A látogatás során az intézet vezetésének az volt a benyomása, hogy a fogvatartott elfogását követő vagy azt megelőző esetleges bántalmazások feltárása, megállapítása volt a célja a bizottságnak. A fogvatartottak által előadottakat kész tényként vizsgálták, minden egyes fogvatartotti meghallgatást követően újabb, nagy mennyiségű dokumentációt kértek.
- Az intézet számot adott a Skype-kapcsolattartásról és annak pozitív hatásairól, ugyanakkor a bizottság számára a látogató helyiség kialakítását elfogadhatatlanként aposztrofálták, a külföldi fogvatartottak kapcsolattartásának kialakítását hosszadalmasnak találták. Az intézet akkori vezetője kifejtette, hogy a külföldi fogvatartottak kapcsolatfelvételének mechanizmusa ugyanaz, mint a magyar fogvatartottak esetében. Tájékoztatást kaptak arról, hogy a külföldi konzulátusokkal aktív az intézeti kapcsolat, azonban ezt a tényt semlegesen értékelték.
- A vetkőzések motorizációját, annak ellenére is túlzónak találták, hogy az intézet parancsnoka annak biztonsági kockázat csökkentésére gyakorolt pozitív hatásait ismertette.
- A kórházi elhelyezéskor alkalmazott mozgáskorlátozás gyakorlatát vizsgálták, valamint teljes megszüntetését erőteljesen javasolták annak ellenére, hogy az intézet vezetője tájékoztatta őket annak biztonsági indokoltságáról.
- Azt tapasztalták, hogy a zárkán belüli erőszakos cselekmények nem ritkák, azonban azok látenciában maradnak (nem jelzik a személyi állománynak),

de a fogvatartottak elmondták, ha jelzés történik az intézet minden esetben intézkedik, az eljárás megindul.

- Állításuk szerint kaptak információt arra vonatkozóan is, hogy magyar fogvatartottak élelmiszer átadására kértek külföldi elítéltet. A CPT ajánlja, hogy a letartóztatottak esetében is készüljön egy előzetes kockázatelemzés, a befogadást követően azonnal, a fogvatartotti erőszak megelőzése érdekében. Erre az intézetnek tekintettel kell lennie az elítéltek elhelyezésekor, annak ellenére is, hogy az intézet vezetése tájékoztatta őket, hogy 72 órán belül a teljes befogadási eljárás lebonyolításra kerül, ahol felméri a fogvatartott kockázati tényezőjét és így kerülnek közösségbe.
- Nem reagáltak érdemben arra, miszerint a kockázatelemzés a letartóztatás alatt folyamatos. Elég a fogvatartottak zárkába helyezési adatait elemezni ahhoz, hogy nyilvánvaló legyen, hogy a konfliktusok, még erőszakba torokollásuk előtt feltárássra kerülnek, amire intézkedés történik.
- A zárkák méretét és esztétikai állapotát megfelelőnek minősítették. Kiemelték a felújítások és a korszerű feltételek tényét, ennek ellenére néhány matracot, takarót kopottnak, szennyezettnek találtak.
- A fogvatartottak jelezték, hogy korábban előfordultak hangyák, csótányok a zárkában. Most ilyet nem tapasztaltak.
- A fogvatartotti jelezték, hogy télen az alacsony hőmérsékletben napközben nem lehetett betakarózni. A bizottság tájékoztatást kapott arról, hogy az intézet – igazodva a takarékosági intézkedésekhez – az előírt hőfokot, valamint valamennyi fogvatartott részére alá öltözetet biztosított. A hőmérséklet mérése folyamatos volt, melynek során az előírt érték minden napszakban biztosításra került. A CPT azonban nem látja indokoltnak a betakarózás tilalmát napközben. A hőmérséklet mérésére vonatkozó dokumentumokat nem kérték.
- Élelmezés tekintetében a fogvatartottak kis adagokról és lejárt szavatossági idejű konzervekről, valamint nem megfelelő összetételű konzervekről számoltak be. Az intézet vezetésének a tapasztalata a fogvatartottak az ételt kifejezetten ízletesnek és megfelelő mennyiségűnek találják. Ezeket az állításokat a vezetői jelenlétek, ellenőrzések során maguk az itt elhelyezett fogvatartottak közölték. Értékelték, hogy a Ramadán böjt végrehajtását elősegítette az intézet, viszont az élelmezés álláspontjuk szerint nem megfelelően valósult meg. Az intézetben végzett látogatás során a bizottságnak többször is volt lehetősége ellenőrizni az ételosztást, a minőséget, az ételek összetételét, a konzervek lejárati idejét, azonban ezzel nem kívántak élni.
- A KIOSZK rendszer bevezetését és használhatóságát innovatívnak, jónak találták.
- A beszámolón elmondták azt is, hogy információjuk szerint a letartóztatottak 23 órát fizikálisan a zárkában tartózkodnak, az 1 óra szabadlevegőn tartózkodást leszámítva, nem jutnak el foglalkozásokra, könyvtárba, konditerembe,

nem dolgoznak. A CPT Standard szerint a nap ésszerű részét (8 órát vagy többet) a zárkán kívül racionális tevékenységgel kell tölteni, ami lehet munka, tanulás, kulturálódás, sport, amely jóllétük része kell, hogy legyen.

- Aggályukat fejezték ki – az intézetvezetés balesetveszélyre és a fizikai erő demonstrálásának veszélyére alapozott véleménye ellenére –, amiért a fogvatartottak zárkájukban – fittségük megőrzése érdekében – nem végezhetnek erősítő és tornagyakorlatokat.
- A kiétkezési bolt rendelkezésre állását jó gyakorlatnak ítélték, azonban a heti egyszeri (8 órától 17 óráig) nyilvántartási időt kevesellték, a tárgynapon távollévő fogvatartottak vásárlásának általuk vélelmezett elmaradása miatt. Az intézet részére ilyen panasz nem érkezett, tekintettel arra, hogy orvosi vizsgálat, előállítás, egyéb körülmény miatti távollétet követően a kiétkezés még azon a napon pótlásra kerül. Az intézetben minden fogvatartott, amennyiben van pénze – a jogszabálynak megfelelően, rendszeresen – vásárol.
- Az egészségügyi szakterület – véleményük szerint – teljesen lefedett, rendelkezésre áll a szükséges személyi állomány, ennek ellenére – a folyamatos és megfelelő működés érdekében – további 1 fő szakápolót javasolnak. Az egészségügyi rendelő jól felszerelt, ugyanakkor egy darab kisméretű oxigénpalack beszerzését szintén javasolták. Befogadáskor minden fogvatartott átesik TBC-szűrésen, azonban hepatitis- és HIV-szűrés csak orvosi javaslatra történik, ezért azt kérték, hogy amennyiben a fogvatartott orvosi javallat nélkül kér ilyen szűrővizsgálatot, azt részére térítésmentesen biztosítsuk, továbbá befogadáskor a szexuális és nemi alapú bántalmazásra is terjedjen ki a vizsgálat. Az orvosi dokumentációkat rendben találták, a fogvatartottak könnyen le tudnak jutni orvosi rendelésre. Javasolják, úgynevezett testkép bevezetését, amelyen a sérülés a testalakon jelölhető, ezt rögzíteni lehetne olyan nem publikus nyilvántartásban, amely megfelelné a CPT egészségügyi rendelkezéseinek. Egészségügyi szakmai protokollok hiányát jelezték az öngyilkosság megelőzése, az étkezés megtagadása, illetve a transzgender, fogyatékkal élők és a családon belüli erőszakban érintettek kezelésével kapcsolatban. A minisztériumban a felsőbb szabályozásra javaslatot tettek. A magánelzárás fenyítés végrehajtásánál a delegáció javaslata, hogy ne az egészségügyi szakterület hagyja azt jóvá. Az intézet parancsnokának tájékoztatásánál (talán fordítási hiba) nem értették, hogy az orvos szerepe nem döntő, hanem hozzájáruló. Ugyanakkor azt a garanciális szabályt, miszerint orvosi indokkal a magánelzárás bármikor felfüggeszthető láthatóan nem vették figyelembe.
- A fegyelmi ügyeknél megállapításra került, hogy nem gyakran alkalmazott fenyítés a magánelzárás, mely esetenként 2-4 nap. A részükre átadott fegyelmi iratanyagokból megállapították, hogy az eljárások rövid időn belül lezajlottak és a fenyítések kiszabásra kerültek. Jó gyakorlat, hogy az elkövetés és a fenyítés kiszabása között rövid idő telt el.

- A személyi állomány vonatkozásában két fő munkatárssal folytattak interjút, melynek témája a motozás (különösen a vetköztetéses), a napi panaszok ügyintézése, esetleges panaszkönyv megléte volt.

Beszámolójukban két fő fogvatartottat neveztek meg. Az egyik magas biztonsági kockázatba sorolt, aki két kérelmet adott be az ügyészségnek, hogy a fokozott őrzését szüntessék meg, azonban azt az ügyészség elutasította, ezáltal magas biztonsági kockázatba sorolását az intézet – hatáskörében – nem változtathatta meg. Kérdésként fogalmazódott meg, hogy az intézet parancsnoka a fokozott őrzést saját hatáskörben megváltoztathatja-e. A nemleges válasz részükre egyértelműen aggályos volt.

A másik fogvatartott 2023. február 1-jén érkezett a székesfehérvári objektumba, ahol tartózkodása teljes ideje alatt egyszemélyes elhelyezésben részesült. Az elítélt kérelmezte kondicionáló terem használatát, EFOP-ba történő bevonását, amelyek elutasításra kerültek, valamint a szabadlevegőn való tartózkodása is fogvatartott társaitól elkülönítve valósulhatott meg. A delegáció tagjai következetesen kérték a fogvatartott elkülönítésével kapcsolatos írásos indokot. A fogvatartott egyszemélyes elhelyezésének indoka minősített adatként kezelendő, annak átadásáról csak a tartalom minősítője rendelkezhet, azonban a minősítő tájékoztatását követően az intézet parancsnoka átadott részükre – a minősítő által készített – nem minősített indokolást a fogvatartott elhelyezésének vonatkozásában. A záró beszámolóban javasolták, hogy az intézet parancsnoka térjen el a minősített iratban meghatározott kéréstől, rendelkezéstől, melyre érthető okokból kifolyólag nem került sor.

A túltelítettség szakmai hatásai, a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett erőszakos eseményei a telítettségi adatok tükrében

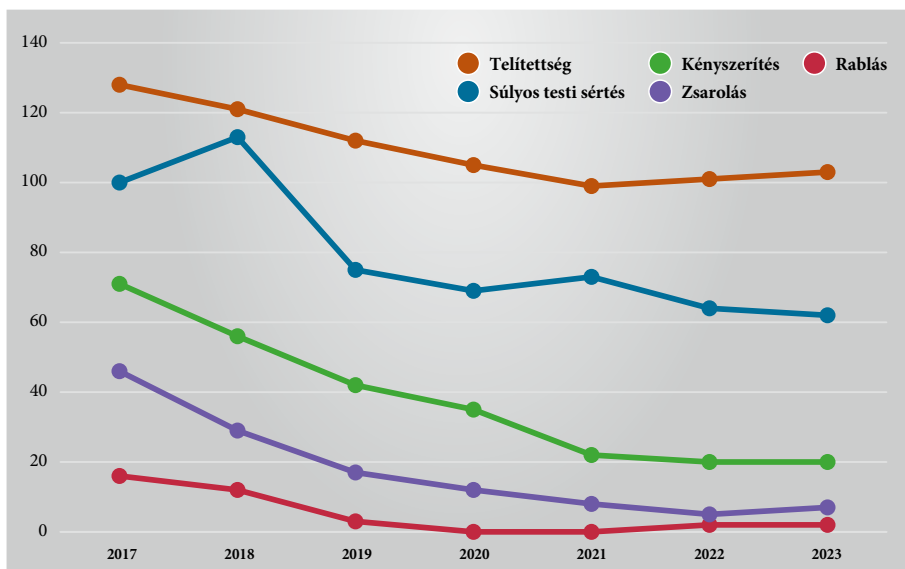
A fogvatartott személyek – függetlenül attól, hogy milyen közegből kerültek be a börtönbe – a túltelítettséget csak a személyes komfortjukon keresztül tudják megtapasztalni. A bezárással együtt járó mentális és pszichés stressz minden kellemetlenséget, eltérő élethelyzetet extrém módon felerősít. Ez a helyzet növeli a feszültséget a személyi állomány és a fogvatartottak között. A bv. szervezet vonatkozásában további három irányban jelentkező szakmai diszkomfort érzetet válthat ki.

1. „Az első és talán legfontosabb, hogy a túltelítettség ellehetetleníti azt a személyes kontaktust, amely szükségképpen eleme a reintegrációs tevékenységnek.
2. A második csapás az a társadalmi igaztalanság, amely a túltelítettséget – teljesen leegyszerűsítve a problémát – a bv. szervezet hibájának, valamiféle felróható szakmaiatlanságnak tulajdonítja. Ez sajnos rímél a büntetés-végrehajtás

tevékenységére vonatkozó régi és előítéletes gondolkodásmódra. A megoldás mindenképpen a társadalmi attitűd megváltoztatásában van, ennek egyik eredője, hogy az emberek a magas szintű szolgálatot lássák a bv. szervezet tevékenységében és ne a nem mindig dicső történelmi múlt sztereotípiáit vetítsék a büntetés-végrehajtásra.

3. És végül a harmadik negatív hatás a nemzetközi követelményrendszer és a magyar valóság között feszülő ténytársulásból fakad, ami jellemzően a túltelítettségben ölt testet. Ebben a szegmensben közvetlen hatások érik a magyar büntetés-végrehajtást, elsősorban az EJEB és az Európa Tanács kényszer elleni bizottsága részéről.³⁶

3. ábra: Telítettség és események (2017-2023)³⁷

A 3. ábrán a telítettségi mutatók alakulását vettem össze a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett súlyosabb, erőszakos cselekményeinek (súlyos testi sértés, kényszerítés, zsarolás, rablás) esetszámával, tekintettel arra, hogy ezen események összefüggésben vannak a zsúfoltsággal.

Az adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a telítettség egyértelműen hat a fogvatartottak erőszakos cselekményeinek esetszámára. Csak a 2017-ben és 2018-ban bekövetkezett súlyos testi sértések vonatkozásában volt tapasztalható – a zsúfoltság csökkenésével

³⁶ Pallo J., Forgács J. (2015) p. 80.

³⁷ Forrás: készítette a szerző

ellentétesen – minimális emelkedés, minden más évet és eseményt vizsgálva levonható következtetés, hogy a zsúfoltság mérséklődésével arányosan csökkentek az események is.³⁸

Megoldások a zsúfoltság kezelésére: férőhelybővítési program, könnyűszerkezetes épületek, csengeri „okosbörtön”

Az 1125/2016. (III. 10.) Korm. határozat szerint: a 2016. évben 1 243,1 millió forint, a 2017. évben 30 390,6 millió forint, a 2018. évben 51 348,9 millió forint, a 2019. évben 19 921,4 millió forint állt rendelkezésre a Belügyminisztérium részére „*büntetés-végrehajtási intézetek férőhelybővítéséhez szükséges források*” címén, de az ezt megelőző időszakban is törekedett már a szervezet a telítettségi mutatók normalizálására új férőhelyek létrehozásával. Ezt követően az 1457/2018. (IX. 25.) Korm. határozat teremtette meg a lehetőséget a Berettyóújfalun található Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központjának létrehozására, valamint a Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet kialakítására.

Évtizedes probléma volt a börtönök túltelítettsége, amelyre megoldást a 2010-ben elindított férőhely-bővítési program kínált, melynek keretében több, már korábban bezárt börtönt is újra megnyitottak: 2010-ben az Állampisztai Országos Bv. Intézet solti körlet részében, 2011-ben a Fővárosi Bv. Intézet Gyorskocsi utcai objektumában növekedett a férőhelyek száma, de Pécsen, Kecskeméten és a fővárosban is bővítés került megvalósításra.

2015-ben nyitották meg a korábban bezárt Közép-dunántúli Országos Bv. Intézethez tartozó martonvásári objektumot, valamint a Szombathelyi Országos Bv. Intézetben, a Budapesti Fegyház és Börtönben és a Váci Fegyház és Börtönben is újabb fogvatartotti férőhelyeket alakítottak ki.

2016-ban az Állampisztai Országos Bv. Intézet solti alegységében adtak át egy teljesen új kivitelezéssel létrehozott, nemzetközi normáknak megfelelő körletépületet.

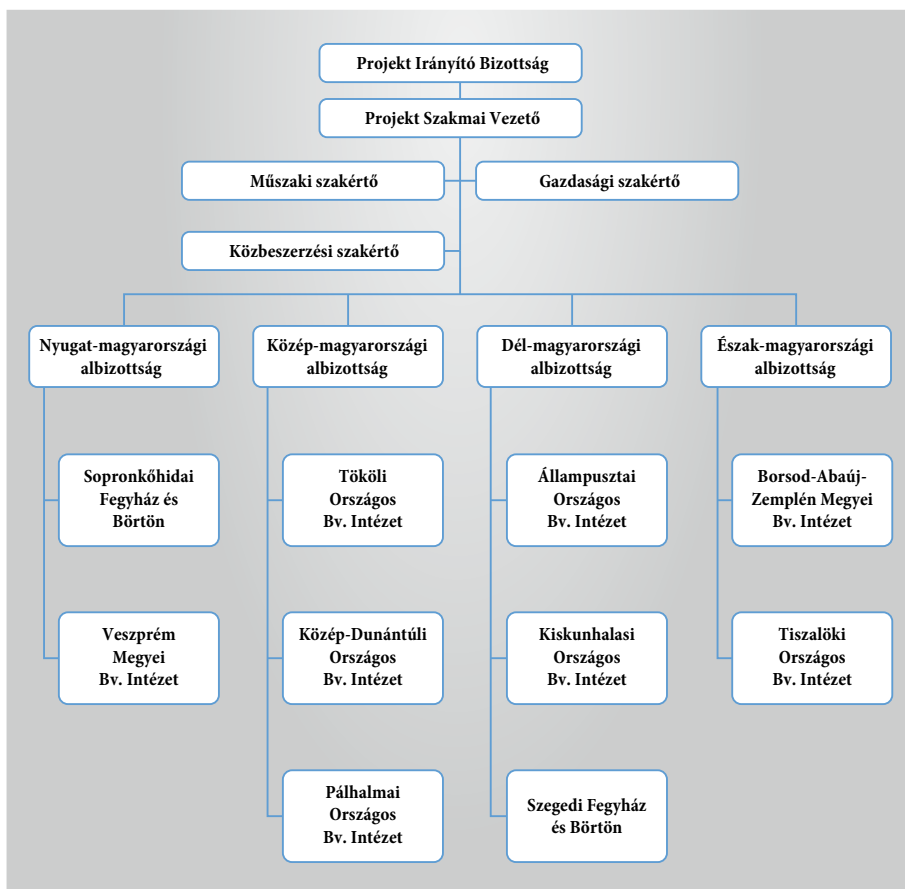
Az Európa Tanács ajánlásának megfelelően elvégzett rekonstrukció összesen 45 350 fogvatartotti munkaórával valósult meg, ráadásul a részlegen található felszerelés döntő részét a belső ellátás keretében, az elítélteket foglalkoztató gazdasági társaságok gyártották. Szintén a férőhelybővítési projekt részeként indult el az Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben egy új körletépület kialakítása is, valamint megkezdődött a Sopronkőhidai Fegyház és Börtön közel 200 új férőhely létrehozását célzó átalakítási beruházásának előkészítése. Emellett számos olyan intézkedés került

38 A BvOP Biztonsági Szolgáltatásainak adatai (2024)

már bevezetésre, amely azt a célt szolgálja, hogy jobb körülmények legyenek biztosítva a fogvatartottak számára. Több bv. intézetben különálló, egymás melletti zárkák összenyitásával igyekeztek az elhelyezési tereket tovább növelni, de például ilyen intézkedés volt az illemhelyek leválasztása is. A fejlesztések eredményeként 2010-től már több mint 1 600 új férőhellyel bővültek a bv. intézetek.³⁹

Az igazi áttörést azonban a könnyűszerkezetes férőhelyek létrehozása jelentette, mely a 2020. évben valósult meg. A korábban nem látott mértékű férőhelybővítés végrehajtására egy projekt került létrehozásra „Zsúfoltság csökkentő ideiglenes férőhely-bővítés” címmel (a továbbiakban: Projekt). A Projekt zárása a 10 könnyűszerkezetes épület-együttes tekintetében 2020. szeptember 30-a volt.

4. ábra: A „Zsúfoltság csökkentő ideiglenes férőhely-bővítés” című projekt szervezeti struktúrája⁴⁰

³⁹ <https://bv.gov.hu/hu/ferohelybovites>

⁴⁰ Forrás: a „Zsúfoltság csökkentő ideiglenes férőhely-bővítés” című projekt – Projektvégrehajtás Működési Rendje

A Projekt végrehajtásával a következő fejezetben foglalkozom részletesebben.

Az új épületszárnyak ünnepélyes átadására 2020. július 13-án, Veszprémben került sor, ahol Németh Éva bv. ezredes, a veszprémi bv. intézet akkori parancsnoka elmondta, hogy az új objektum mind a fogvatartottak, mind pedig a személyi állomány részére biztosítja az uniós normáknak és előírásoknak megfelelő elhelyezést. Az elkészült beruházásoknak köszönhetően a büntetés-végrehajtási intézetek telítettsége 100% alá csökkent. A fogvatartottak elhelyezésére szolgáló alapterület összesen 25 950 m²-rel bővült, az új épületszárnyak Állampusztán, Pálhalmán, Sopronkőhidán és Szegeden 110-110, Tökölön 220, Baracsán és Veszprémben 330-330, Kiskunhalason és Tiszalökön 440-440, Miskolcon pedig 550 fő elítélt befogadására alkalmasak. Lakóhelyiségenként három, illetve hat fő helyezhető el, melyek zárkánkénti alapterülete háromfős esetén 12,5 m², hatfős esetén 25,5 m². A korszerű, könnyűszerkezetes technológiával épült új körletek mindegyike rendelkezik fürdő-, foglalkoztató és egészségügyi helyiségekkel, személyzeti irodákkal, melyek az európai elvárásoknak megfelelő fogvatartási körülményeket és a biztonságot is szolgálják.⁴¹

Annak érdekében, hogy a megnövekedett számú fogvatartott továbbra is a jogi normáknak megfelelő elhelyezésben töltsen büntetését, számos beruházás vált szükségessé. Elsődlegesen újabb férőhelyek létrehozására került sor. 2021. februártól júniusig ismételtlen férőhelybővítési program került végrehajtásra, ezáltal 9 helyszínen, összesen 237 férőhellyel növekedett a bv. szervezet teljes kapacitása. Ezt követően két bv. intézetben – Tiszalökön és Pálhalmán – 35 férőhely került létrehozásra az elhelyezhető létszám felülvizsgálata és a helyiségek átstrukturálása nyomán, majd újabb beruházások megvalósítása történt meg, mely 2021. október 11-ig további 45 férőhelyet hozott létre, október 15-ig pedig további 58 férőhely átadására került sor. Több helyszínen ez jelentős áldozatvállalásokkal járt, munkacsarnokok, közösségi helyiségek, és speciális részlegek átalakításával lehetett megvalósítani.

Nagyobb léptékű átalakítások is megvalósultak ebben az időszakban. A Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Bv. Intézetben – a korábban átadott 550-en felül – további 100 fő befogadására alkalmas könnyűszerkezetes épület került átadásra, valamint a Tököli Országos Bv. Intézetben a Büntetés-végrehajtás Központi Kórház korábbi épületrészeinek zárkásítási tevékenységével 325 férőhely került kialakításra, mely adottságainál fogva alkalmas zárt környezetben fogvatartottak elhelyezésére.

Jelenleg egy 1 500 fő befogadására képes, kiemelt biztonságú új börtön épül Csengeren, amely közel 700 ember számára teremt munkalehetőséget a térségben. Az új csengeri börtön az okostechnológia és digitális megoldások legújabb fejlesztéseit

41 Várkonyi Zs. K., Rutkai K. (2020) p. 127-128.

fogja alkalmazni. A tervek szerint a csengeri büntetés-végrehajtási intézet 2024 őszére épülhet meg, 5 és fél hektár területen, modern, tartós és környezetbarát építészeti megoldásokkal kialakítva.⁴²

„Az építkezésen egy 100 fős fogvatartotti brigád folyamatosan dolgozik, amihez 2.500.000 kg acél és 22.400 m³ beton szükséges. Ehhez többek között 10.325 m² műgyanta felületet, 5.380 m² PVC burkolatot, 201.764 folyóméter elektromos kábelt és vezetékét, 68.438 folyóméter fűtési-hűtési vezetékét, 17 db légkezelőt használunk fel. Az 1500 db fűtési-hűtési szabályozó szerelvény mellett, 2 db levegő-víz hőszivattyú, 1300 KW hasznos teljesítménnyel, valamint további 2 db, összesen 2400 kW fűtési teljesítményű kazán biztosítja azt, hogy a legkorszerűbb börtön működhessen majd.”⁴³

Rétvári Bence a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára egy 2024. januári rendezvényen elmondta, hogy: „Okosbörtönöket” 2018 óta építenek világszerte, és ma már a hazai börtönökben is vannak digitális elemek, sok esetben ilyen eszközökkel zajlik például a hozzátartozókkal való kapcsolattartás, a kihallgatás, az ügyintézés. Ugyanakkor a csengeri börtönben olyan technológia kerül kialakításra, amivel a fogvatartottak útját teljes mértékben kontrollálni lehet, és a mesterséges intelligencia segítségével elemezhető a fogvatartottak viselkedése, arckifejezése. Amennyiben nem a megszokott módon viselkednek, a rendszer jelzést küld a felügyelőknek, hogy fel kell készülni valamilyen rendkívüli eseményre. Ez még biztonságosabbá teszi a fogva tartást, valamint minimalizálja a szökési lehetőséget. Az új büntető törvénykönyv Európa egyik legszigorúbb jogszabálya, ezért több bűnözőt és hosszabb időre juttatnak börtönbe a bíróságok, ezáltal nagyobb kapacitásra van szükség.⁴⁴

1. kép: Csengeri börtönépítés⁴⁵

⁴² <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/7545>

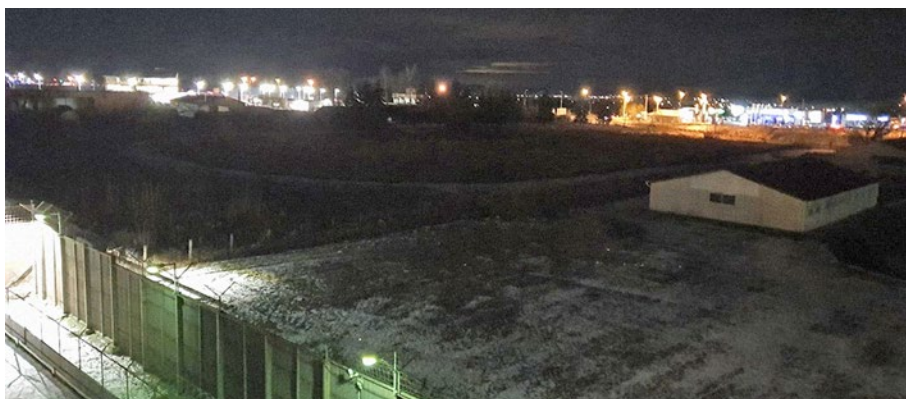
⁴³ <https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/7367>

⁴⁴ <https://index.hu/belfold/2024/01/12/csenger-high-tech-okosborton-epites-retvari-bence/>

⁴⁵ Forrás: <https://magyarepitok.hu/mi-epul/2024/01/kozep-europa-legkorszerűbb-bortone-epul-a-keleti-hatarnal>

Saját tapasztalatok a szirmabesenyői férőhelybővítésről

2. kép: A szirmabesenyői férőhelybővítés leendő helyszíne (2020. január 29.)⁴⁶

A férőhelybővítésére szolgáló terület felmérése 2020. január 29-én kezdődött meg, mely közvetlenül a szirmabesenyői objektum mellett helyezkedik el, korábban a katasztrófavédelem kezelésében volt, képzési helyszínként használták.

Innentől kezdve felgyorsultak az események, rohamtempóban zajlott a tereprendezés, építkezés. Nagy könnyebbséget jelentett, hogy a kivitelezésben résztvevő személyeket nem kellett beléptetni a börtön területére, mert a helyszín megközelíthető volt közútról a folyamatosan üzemelő objektum mellett. Napi adatszolgáltatások, fokozott adminisztrációs terhek, mindennapos éjszakába nyúló munkanapok jellemezték ezt az időszakot. Márciusig tereprendezés zajlott, majd egyik napról a másikra nőttek ki a földből a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló épületek, 5 darab egyenként 110 fő elhelyezésére szolgáló blokk. Ez a folyamat a 3. képen látható.

3. kép: A szirmabesenyői férőhelybővítés helyszíne (2020. május 9.)⁴⁷

⁴⁶ Forrás: készítette a szerző

⁴⁷ Forrás: készítette a szerző

Az építkezés során számos műszaki és biztonsági probléma is jelentkezett. A teljesség igénye nélkül a legfontosabbak:

- a külső biztonsági kerítés alapja megsüllyedt,
- a tereprendezés során felhalmozott föld tetején félő volt, hogy a kerítés egyszerűen kidől,
- az elektromos áram sem állt még rendelkezésre, amikor már a betelepítésre kellett készülni.

További kihívást jelentett a miskolci munkatársakkal elfogadtatni azt, hogy az itt elhelyezett fogvatartottak lakóhelyiségekben kerülnek majd elhelyezésre, WC nem lesz a lakóhelyiségben, azok a blokkok folyosóin kapnak helyet.

2020 júliusától egy tesztüzem vette kezdetét, mely további problémákat hozott felszínre, de ez sem jelentett akadályt a betelepítés megkezdéséhez. A betelepítésre tervezett 500 főből 131 fő volt a belső átcsoportosítással érintett, 42 fő került ide felhívásra ítéletének letöltésére, és a többség – 327 fő – más intézetből került átcsoportosításra.

Magától értetődik, hogy a küldő intézetek nem a normakövető, problémamentes fogvatartottjait küldi ilyen lehetőség esetén. Augusztusra az objektum gőzerővel üzemelt, a hibák/problémák folyamatosan megszüntetésre kerültek és súlyos rendkívüli esemény nélkül az ország legnagyobb könnyűszerkezetes objektuma megkezdte működését. Azt gondolom, hogy európai színvonalú, korszerű, klimatizált körülmények közé kerültek az itt elhelyezett fogvatartottak – melyet a 4. kép szemléltet.

4. kép: Szirmabesenyői könnyűszerkezetes lakóhelyiség⁴⁸

48 Forrás: <https://minap.hu/galeria/uj-borton-epult-miskolcon#lg=1&slide=1>, 2024. augusztus 2.

Befogadó részlegesen elhelyezkedő kapacitások bevonása a végrehajtásba

Valamennyi bv. intézet rendelkezik különböző mértékben – jellegétől és speciális adottságaitól függően – a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 123. §-ában szabályozott befogadó, egészségügyi, fegyelmi részleggel, valamint számos esetben ön- és közveszélyes fogvatartott elhelyezésére kialakított zárkával. A távtárgyalási tevékenység térhódítása lehetőséget biztosított arra, hogy a korábban megőrzésen tartózkodó fogvatartottak elhelyezésül is szolgáló zárkák – melyek a befogadó részleg kapacitását képezték, ezáltal nem számítanak bele az általános befogadóképességbe – mértékét egységesen a bv. intézet befogadó kapacitásához igazítottan ideiglenes jelleggel csökkentésre kerüljenek. Ezáltal a letöltő jellegű bv. intézetek befogadó részleg kapacitása 4%-ban, a befogadó jellegű bv. intézetek kapacitása pedig 7,5%-ban került megállapításra. Ezen a módon országosan 673 fővel bővült a befogadó kapacitás.

Külföldi állampolgárságú, embercsempészet miatt fogvatartottak reintegrációs őrizetbe helyezése

A jogalkotó szándéka természetesen nem a zsúfoltság csökkentésére irányult, azonban a nagy volumenű szabadítás egyértelműen hatást gyakorolt a fogvatartotti létszámra, ezért mutatom be ezt a jogintézményt is.

Az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről szóló 148/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) alapján azok esetében, akiket kizárólag embercsempészet miatt ítélték jogerős szabadságvesztés büntetésre, és ellenük nem folyik újabb büntetőeljárás Magyarország területén, továbbá kiutasításukat a bíróság elrendelte, illetve egyéb más bűncselekmény elkövetése okán nem ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre, reintegrációs őrizetbe kell helyezni, valamint a bv. intézetből szabadítani szükséges.

A feladat szakszerű végrehajtása érdekében a BvOP Nyilvántartási és Logisztikai Főosztálya végrehajtási tervet adott ki 2023. április 28-án, mely számos feladatot határozott meg a bv. intézetek részére.

Az elítéltet szabadítást megelőzően – tolmács biztosításával – tájékoztatni kell a szabadítás jogcíméről és arról, hogy Magyarország területét 72 órán belül hagyja el, ellenkező esetben a Korm. rendeletben megszabott jogkövetkezményekkel szankcionálják. A nyilatkoztatásról jegyzőkönyvet kell felvenni, melyet a nyilvántartási iratanyagban szükséges elhelyezni.

A szabadítási eljárást megelőzően, valamennyi érintett nem magyar állampolgárságú fogvatartottat/elíteltet nyilatkoztatni kell az állampolgársága szerinti nagykövetség/konzulátus bv. intézet által végzett, szabadulás esetén történő tájékoztatásával összefüggésben. Az érintett kérése esetén biztosítani kell, hogy az állampolgársága vagy lakóhelye szerinti nagykövetséggel a kapcsolatot felvegye.

A szabadítási eljárást abban a bv. intézetben kell lefolytatni, ahol az elítelt jelenlévőként tartózkodik. Amennyiben ez eltér a nyilvántartó intézettől, valamennyi iratát, érték és letétcsomagját haladéktalanul az elhelyezést biztosító börtönbe át kell irányítani, mely a nyilvántartó szerv feladta. Amennyiben a megőrzés oka megszűnt, vagy a Korm. rendelet szerinti határidőt megelőzően az ok megszűnik, úgy az érintettet a nyilvántartó intézetbe haladéktalanul vissza kell szállítani a reintegrációs őrizetbe helyezés végrehajtása céljából.

Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (a továbbiakban: OIF) által megküldött úti okmányok átvételéről, valamint az elítelt letétjében, okmány- vagy értékletétjében található valamennyi tétel felvételéről és a fogvatartott részére történő kiadásáról a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően valamennyi érintett elítelt esetében intézkedni kell.

A reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően valamennyi érintett elítelt esetében rögzíteni kell az ujj- és tenyérnyomatot, valamint aktualizálni a fényképes nyilvántartást, melyet eredetben szükséges haladéktalanul megküldeni az elsőfokú ítéletet hozó bíróság székhelye szerint területileg illetékes OIF regionális igazgatósága számára.

A reintegrációs őrizetbe helyezés időpontja az OIF által megküldött utazási okmányok kézhezvételét követő tíz napon belülre, amennyiben az okmány a bv. intézetben nem található meg, és az az OIF számára sem áll rendelkezésre, a megállapítást követő 15 napon belülre kell, hogy essen. Az iratok tekintetében a lejárat időpontja nem mérvadó információ az átadás vonatkozásában, azt mindenképpen át kell adni az érintett részére valamennyi a letétjében, illetve az okmány- vagy értékletétjében fellelhető tétellel együtt.

A reintegrációs őrizetre távozás és Magyarország területének elhagyása érdekében az elítelt számára biztosítani kell, hogy hozzátartozóit a távozás időpontjáról értesíteni tudja.

Amennyiben a fogvatartó bv. intézet környezetében a reintegrációs őrizetre bocsátott külföldi elítelt számára könnyen megközelíthető tömegközlekedési csomópont nem található, elő kell segíteni az elítelt legközelebbi ilyen csomóponthoz történő távozását. Amennyiben nem áll rendelkezésre elegendő anyagi fedezet az ország elhagyására, úgy el kell látni a szükséges mértékig szabadulási segéllyel, illetve utazási utalvánnyal.

A reintegrációs őrizetbe helyezésről a Nyilvántartási és Logisztikai Főosztály útján tájékoztatni szükséges az Országos Rendőr-főkapitányságot annak érdekében, hogy az államhatár elhagyásának megtörténtét és jogszerűségét ellenőrizni tudja. A tájékoztatás megküldése mellett a reintegrációs őrizetbe helyezésről készített okiratot is mellékelni kell a bv. intézetből eltávozást megelőző 48 órával.

Amennyiben az elítélt 72 órát követően nem hagyja el Magyarország területét, és a rendőrség az elővezetéséről intézkedik, befogadásáról az elővezetést végrehajtó rendőrség illetékességi területén kell intézkedni.

A Közép-dunántúli Országos Bv. Intézetből 2024. március 20-áig ezen a jogcímen 147 fő fogvatartott, országos szinten pedig összesen 2 174 fő fogvatartott távozott. Aktuálisan 2 049 fő tölti az őrizetét, bv. intézetbe – újabb bűncselekmény elkövetése miatt – mindössze 15 fő került visszafogadásra.

Számos kritikát kapott a jogintézmény elsősorban Ausztria részéről, de a börtönökben elhelyezett fogvatartottak hangulatát is negatívan befolyásolta.

„Az, hogy a kormány gyakorlatilag szabadon engedi a külföldi embercsempészeket, az Európai Uniónak, de különösen a szomszédos Ausztriának nem tetszik. Bécs diplomáciai úton is tiltakozott. Tavaly májusban az osztrák külügy bekérte a magyar nagykövetet az embercsempészek szabadon bocsátása miatt. Az osztrák vezetés azért sem örült a magyar kormány lépésének, mert az Ausztriába tömegesen érkező illegális bevándorlók jelentős része a kemény menekültellenes politikát hangoztató Magyarországon keresztül jut be az országba.

A magyar rabok tetszését sem nyerte el a rendelet a hírek szerint, mégpedig azért nem, mert igazságtalannak tartották azt. Főleg azok az embercsempészet miatt elítélt magyarok, akik bár ugyanazért ültek, mégsem távozhattak, miközben olyan külföldiek szabadultak, akik adott esetben akár nemzetközi bűnszervezetekhez tartozhatnak.”⁴⁹

További aggodalomra adhat okot, hogy az Európai Bizottság új kötelezettségszegési eljárást indított, mert szerintük Magyarország megszegi az embercsempészet elleni uniós irányelvet és a büntetéseket meghatározó kerethatározatot ezzel a jogintézménnyel.

⁴⁹ https://hvg.hu/itthon/20240110_Tobb_mint_ketezer_embercsempesz_szabadulhatott_tavaly_a_magyar_bortonokbol

Összefoglalás

A túlszűfolttság megszüntetése érdekében áttörést jelentett a 2020-as év. A könnyűszerkezetes épületekben létrehozott 2 750 férőhely egy több évtizedes problémát oldott meg, a börtönök zsűfolttsága 100% alá csökkent. 2022-ben azonban ismételten megjelent a túltelítettség, amely újból „megnyitotta a pénzcsapot” a fogvatartottak és ügyvédjeik részére. Ennek oka, amit Rétvári Bence a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára is megfogalmazott: *„az új büntető törvénykönyv Európa egyik legszigorúbb ilyen jogszabálya, ezért több bűnözőt és hosszabb időre juttatnak börtönbe a bíróságok, így nagyobb kapacításra van szükség.”* Ebből következik, hogy a férőhelyek menedzselése állandó feladatot jelent a büntetés-végrehajtás számára, de a csengeri építkezés nagyban hozzá fog járulni a telítettségi mutatók stabilan 100% alatt tartásához.

A feltételezésem beigazolódott, mely szerint a férőhelybővítést felemésztette a hazai ítélkezési gyakorlat, valamint a zsűfolttság nem csak a kártalanítás miatt jelent problémát, hanem a fogvatartottak egymás sérelmére is több bűncselekményt követnek el, amennyiben túlszűfolt zárában kerülnek elhelyezésre.

Nem tartom megfelelőnek, hogy minden tagállamra egyformán irányadó a többes elhelyezés esetén előírt minimum 4 négyzetméter élettér. Ezt a tagállamok finánciális helyzetéhez szükséges igazítani.

Összességében megállapítható, hogy az állam felismerte az egyik legfontosabb feladatát a büntetés-végrehajtásban, megszüntette a „börtönbizniszt”, azonban az eredmények megtartása folyamatos feladatot jelent a büntetés-végrehajtás szakemberei számára.

Felhasznált irodalom

- Boda Zoltán – Nagy Antal (2021): Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályairól. ACTA HUMANA, 2021/4.
- Czenczer Orsolya (2022): Egy Janus-arcú jogintézmény a büntetés-végrehajtás árnyékában – Avagy szemelvények a kártalanítás büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatából. Börtönügyi Szemle, 2022/4., p. 68-69.
- Feleky István (2020): A kártalanítás és a feltételes szabadságra bocsátás feltételei a büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatban. Forum Sententiarum Curiae, 2020/1., p. 4-9.
- Forgács Judit (2018): A fogvatartottak kártalanítása az Emberi Jogok Európai Bírósága joggyakorlata tükrében. Hadtudományi Szemle, 2018., XI. évfolyam, 3. szám
- Hagyó kontra Magyarország ítélet (52624/10. sz. kérelem)
<https://bv.gov.hu/hu/ferohelybovites> (Letöltés ideje: 2024. március 18.)
<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/7367> (Letöltés ideje: 2024. március 21.)
<https://bv.gov.hu/hu/intezetek/bvszervezet/hirek/7545> (Letöltés ideje: 2024. március 21.)
https://hvg.hu/itthon/20240110_Tobb_mint_ketezer_embercsempesz_szabadulhatott_tavaly_a_magyar_bortonokbol (Letöltés ideje: 2024. március 20.)
<https://index.hu/belfold/2024/01/12/csenger-high-tech-okosborton-epites-retvari-bence/> (Letöltés ideje: 2024. március 21.)
- Nagy Anita (2019): A kártalanítási eljárás. Miskolci Jogi Szemle, 14. évfolyam, 2. különszám, 2. kötet, p. 222-224, p. 230-232.
- Orbán Viktor évindító nemzeti közéleti és tudatformáló napja – 2020. 01. 09., Karmelita Kolostor, Online: <https://www.youtube.com/watch?v=1X00OvC2HZo>
- Orbán Viktor miniszterelnöki interjú – Jó reggelt, Magyarország, 2020. 01. 31., Kossuth Rádió
- Pallo József – Forgács Judit (2015): Vonzások és választások – Aktuális kihívások és lehetséges válaszok a magyar börtönügyben. Belügyi Szemle, 2015/11., p. 80-83.
- Varga és mások kontra Magyarország ítélet
- Várkonyi Zsolt Kristóf – Rutkai Kata (2020): Megszűnt a börtönök túltelítettsége, tíz büntetés-végrehajtási intézetben 2 750 új férőhely került átadásra. Börtönügyi Szemle, 2020/3., p. 127-128.
- Végh Marianna (2017): Az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéleteinek hatása a büntetés-végrehajtási jogalkotásra. Themis – Az ELTE Állam és Jogtudományi Doktori Iskola elektronikus folyóirata, 2017. december, p. 112-113.

Felhasznált jogszabályok és egyéb szabályzók

- 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól
- 13/2001. (V. 14.) AB határozat
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről
- 24/2016. (XII. 23.) IM rendelet egyes büntetés-végrehajtási tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról
- 30/2013. (X. 28.) AB határozat a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM rendelet egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

- 32/2014. (XI. 3.) AB határozat a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése nemzetközi szerződésbe ütközésének, valamint alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről
- 148/2023. (IV. 27.) Kormányrendelet az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről
- 1125/2016. (III. 10.) Korm. határozat a büntetés-végrehajtási intézetek férőhely-bővítéséhez szükséges források biztosításáról
- 1457/2018. (IX. 25.) Korm. határozat a büntetés-végrehajtási intézetek férőhely-bővítési programjához kapcsolódó egyes kérdésekről
1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 04-én kelt és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2016. évi CX. törvény a büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
2020. évi IV. törvény a börtönsúfoltsági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről
2020. évi LV. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és a börtönsúfoltsági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről szóló 2020. évi IV. törvény módosításáról
2020. évi CL. törvény a börtönsúfoltság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- Emberi Jogok Európai Egyezménye (1950. november 4.)
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Ára: 2500 Ft